

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра управління персоналом і маркетингу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему «Аналіз ринку праці України»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0512-уп-дн
спеціальності 051 «Економіка»
освітньої програми «Управління персоналом та
економіка праці»

Кирпа В.М.

Керівник доцент, к.е.н.

Линенко А.В.

Рецензент завідувач кафедри економіки
КПУ, д.е.н., професор

Семенов А.Г.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра управління персоналом і маркетингу
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Управління персоналом та економіка праці»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ М.М.Іванов

« ____ » _____ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Кирпі Валерію Михайловичу

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи: «Аналіз ринку праці України»
керівник роботи: Линенко Андрій Володимирович, доцент кафедри управління персоналом і маркетингу, к.е.н.
затверджені наказом ЗНУ від 18 вересня 2023 року № 1446-с.
2. Строк подання студентом роботи 12 лютого 2024 року.
3. Вихідні дані до роботи: наукові праці вітчизняних та закордонних вчених з питань ринку праці України, населення України, чинні нормативно-правові акти, дані сайту Державної служби статистики України, Державного центру зайнятості, дані мережі Інтернет, власні дослідження.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): розглянути теоретичні відомості про безробіття та зайнятість, державне регулювання ринку праці України, соціально-економічні та демографічні наслідки для ринку праці України від початку повномасштабного вторгнення, державну підтримку підприємництва в Україні під час війни; проаналізувати попит та пропозицію на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках, попит та пропозицію за областями та видами економічної діяльності у 2022-2023 роках, середньомісячну та мінімальну заробітну плату в Україні у 2019-2023 роках, середню заробітну плату у вакансіях за видами економічної діяльності; розробити пропозиції для влади України щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону, пропозиції для влади областей щодо зниження дефіциту кадрів та дефіциту вакансій.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 114 с., 8 рис., 14 табл., 70 джерел, 6 додатків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Линенко А.В., доцент, к.е.н	14.08.2023 р.	14.08.2023 р.
2	Линенко А.В., доцент, к.е.н	18.09.2023 р.	18.09.2023 р.
3	Линенко А.В., доцент, к.е.н	30.10.2023 р.	30.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання 01 липня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	01.07.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 13.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	14.08.2023 р. – 17.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	18.09.2023 р. – 29.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	30.10.2023 р. – 26.11.2023 р.	виконано
6.	Формування висновків	27.11.2023 р. – 26.12.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	27.12.2023 р. – 11.02.2024 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедрі	12.02.2024 р.	виконано

Студент _____ В.М. Кирпа
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ А.В. Линенко
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Л.А. Бехтер
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 114 с., 8 рис., 14 табл., 70 джерел, 6 додатків.

Об'єктом дослідження є ринок праці України.

Предметом дослідження є аналіз ринку праці України.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі ринку праці України для виявлення існуючих тенденцій та проблем, дефіциту кадрів та дефіциту вакансій з метою розробки пропозицій щодо їх зменшення для влади України та влади у областях.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішені такі завдання:

- розглянуто теоретичні відомості про безробіття та зайнятість;
- розглянуто державне регулювання ринку праці в Україні;
- розглянуто соціально-економічні та демографічні наслідки для ринку праці України від початку повномасштабного вторгнення РФ, а також розглянуто державну підтримку підприємництва в Україні під час війни;
- проаналізовано попит та пропозицію на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках;
- проаналізовано попит та пропозицію на зареєстрованому ринку праці України за областями та видами економічної діяльності у 2022-2023 роках;
- проаналізовано середньомісячну заробітну плату у середньому по економіці України у 2019-2023 роках, мінімальну заробітну плату в Україні у 2019-2023 роках включно з 2024 роком, а також проаналізовано середній розмір заробітної плати у вакансіях за видами економічної діяльності;
- розроблено пропозиції щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України;
- розроблено пропозиції щодо зменшення дефіциту кадрів на ринку праці у областях України;

– розроблено пропозиції щодо зменшення дефіциту вакансій на ринку праці у областях України.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, метод аналізу та синтезу, метод порівняння, статистичний метод, метод графічного аналізу.

Значення результатів наукового дослідження полягає в тому, що розроблені пропозиції можуть бути використані владою України для економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону, а також владою областей для зменшення дефіциту кадрів та дефіциту вакансій на ринку праці у областях України.

БЕЗРОБІТТЯ, РИНОК ПРАЦІ, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ, АНАЛІЗ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ, ПОПИТ ТА ПРОПОЗИЦІЯ НА РИНОКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

SUMMARY

Master's qualification work: 114 pages, 8 figures, 14 tables, 70 sources, 6 appendices.

The object of the study is the labor market of Ukraine.

The subject of the study is the analysis of the labor market of Ukraine.

The purpose of the qualification work is to analyze the labor market of Ukraine to identify existing trends and problems, shortage of personnel and shortage of vacancies in order to develop proposals for their reduction for the authorities of Ukraine and the authorities in the regions.

In accordance with the set goal, the following tasks were solved in the work:

- theoretical information about unemployment and employment was considered;

- state regulation of the labor market in Ukraine is considered;

- considered the socio-economic and demographic consequences for the labor market of Ukraine since the beginning of the full-scale invasion of the Russian Federation, as well as considered state support for entrepreneurship in Ukraine during the war;

- demand and supply on the registered labor market of Ukraine in 2019-2023 were analyzed;

- demand and supply on the registered labor market of Ukraine by regions and types of economic activity in 2022-2023 were analyzed;

- analyzed the average monthly wage in the economy of Ukraine in 2019-2023, the minimum wage in Ukraine in 2019-2023 including 2024, and also analyzed the average wage in vacancies by types of economic activity;

- proposals have been developed regarding the state's economic stimulation of the return of Ukrainian refugees from beyond the border to Ukraine;

- developed proposals to reduce the shortage of personnel on the labor market in the regions of Ukraine;

- proposals were developed to reduce the shortage of vacancies on the labor market in the regions of Ukraine.

Research methods: logical generalization, deductive, method of analysis and synthesis, method of comparison, statistical method, method of graphic analysis.

The significance of the results of the scientific research is that the developed proposals can be used by the authorities of Ukraine for economic stimulation by the state of the return of Ukrainian refugees from abroad, as well as by the authorities of the regions to reduce the shortage of personnel and the shortage of vacancies on the labor market in the regions of Ukraine.

UNEMPLOYMENT, LABOR MARKET, STATE REGULATION OF THE
LABOR MARKET, ANALYSIS OF THE LABOR MARKET OF UKRAINE,
DEMAND AND SUPPLY ON THE LABOR MARKET OF UKRAINE

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ ПРО БЕЗРОБІТТЯ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ НЬОГО ВІД ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ....	13
1.1 Теоретичні відомості про безробіття: поняття, види, причини та наслідки. Короткі теоретичні відомості про зайнятість.....	13
1.2 Державне регулювання ринку праці в Україні.....	20
1.3 Соціально-економічні та демографічні наслідки для ринку праці України від початку повномасштабного вторгнення. Державна підтримка підприємництва під час війни.....	30
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОПИТУ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ.....	43
2.1 Аналіз попиту та пропозиції на зареєстрованому ринку праці України...	43
2.2 Аналіз попиту та пропозиції на зареєстрованому ринку праці України за областями та видами економічної діяльності у 2022-2023 роках.....	53
2.3 Аналіз середньомісячної та мінімальної заробітної плати в Україні, середнього розміру заробітної плати у вакансіях за видами економічної діяльності.....	62
Висновки до розділу 2.....	71
РОЗДІЛ 3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПОВЕРНЕННЯ БІЖЕНЦІВ З-ЗА КОРДОНУ, ЗНИЖЕННЯ ДЕФІЦИТУ КАДРІВ ТА ДЕФІЦИТУ ВАКАНСІЙ У ОБЛАСТЯХ.....	74
3.1 Економічне стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України.....	74
3.2 Пропозиції щодо зменшення дефіциту кадрів на ринку праці у областях України.....	85

3.3 Пропозиції щодо зменшення дефіциту вакансій на ринку праці у областях України.....	90
Висновки до розділу 3.....	92
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації до України, яке розпочалось 24 лютого 2022 року, спричинило масу негативних наслідків для ринку праці України. Україна зазнала величезних фінансових збитків, падіння ВВП та високий рівень інфляції. В наслідок вторгнення велика кількість підприємств були вимушені припинити свою діяльність чи зменшити свої виробничі потужності. Від початку повномасштабного вторгнення велика маса людей в Україні втратила роботу, а також досить багато українців зазнали бідності.

Повномасштабне вторгнення РФ до України спричинило масову міграцію населення, мільйони людей в пошуках безпечного місця тікаючи від війни мігрували в більш безпечні регіони України та за кордон. Прогнозується значне скорочення чисельності населення України в майбутньому, збільшення чисельності людей похилого віку, зменшення людей працездатного віку та дітей. Чисельність населення України в майбутньому у великій мірі залежить від чисельності українських біженців які повернуться назад до України.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі ринку праці України для виявлення існуючих тенденцій та проблем, дефіциту кадрів та дефіциту вакансій з метою розробки пропозицій щодо їх зменшення для влади України та влади у областях.

Відповідно до поставленої мети в роботі визначено такі завдання:

- розглянути теоретичні відомості про безробіття та зайнятість;
- розглянути державне регулювання ринку праці в Україні;
- розглянути соціально-економічні та демографічні наслідки для ринку праці України від початку повномасштабного вторгнення РФ, а також розглянуто державну підтримку підприємництва в Україні під час війни;

- проаналізувати попит та пропозицію на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках;
- проаналізувати попит та пропозицію на зареєстрованому ринку праці України за областями та видами економічної діяльності у 2022-2023 роках;
- проаналізувати середньомісячну заробітну плату у середньому по економіці України у 2019-2023 роках, мінімальну заробітну плату в Україні у 2019-2023 роках, а також проаналізувати середній розмір заробітної плати у вакансіях за видами економічної діяльності;
- розробити пропозиції щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України;
- розробити пропозиції щодо зменшення дефіциту кадрів на ринку праці у областях України;
- розробити пропозиції щодо зменшення дефіциту вакансій на ринку праці у областях України.

Предметом дослідження є аналіз ринку праці України.

Об'єктом дослідження є ринок праці України.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та закордонних вчених з питань ринку праці України, населення України, чинні нормативно-правові акти, дані сайту Державної служби статистики України, Державного центру зайнятості, дані мережі Інтернет, власні дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці пропозицій, які сприяють поверненню українських мігрантів з-за кордону до України, зменшенню дефіциту кадрів та дефіциту вакансій на ринку праці у областях.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягають у тому, що одержані результати можуть бути корисними для влади України, які можуть допомогти вирішити досить глобальну проблему щодо чисельності населення країни у майбутньому, що напряму впливає на ринок праці, а також для влади у областях для вирішення проблем пов'язаних з дефіцитом кадрів та дефіцитом вакансій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерського дослідження надіслано на XVIII Міжнародну науково-практичну конференцію «Управління соціально-економічним розвитком регіонів і держави».

Публікації. За матеріалами дослідження надіслано для публікації тези «Майбутнє населення України та стимулювання повернення Українських біженців з-за кордону».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ ПРО БЕЗРОБІТТЯ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА НАСЛІДКИ ДЛЯ НЬОГО ВІД ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

1.1 Теоретичні відомості про безробіття: поняття, види, причини та наслідки. Короткі теоретичні відомості про зайнятість

В роботах [1-2] Забарної Е.М., Козакової О.М. та Калини А.М. зазначається, що безробіття виникло вперше на початку ХІХ ст. у Великобританії й до початку ХХ ст. не було масовим, збільшуючись лише в часи економічних криз [1, с. 176; 2, с. 90]. Сьогодні ж безробіття має хронічний масовий характер, будучи невід'ємним атрибутом ринкової системи [1, с. 176].

Зараз в даному підрозділі буде розглянуто визначення поняття безробіття які наводять різні автори в своїх роботах [1-3], а також як дане поняття визначається в Законі України «Про зайнятість населення» [4].

В роботі [1] Забарної Е.М. та Козакової О.М. безробіття визначається як: «...соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу, стає відносно зайвою і поповнює резервну армію праці» [1, с. 176].

Калина А.М. в своїй роботі [2] наводить декілька визначень поняттю безробіття. Перше визначення звучить так: «Безробіття – це соціально-економічне явище, яке виникає тоді, коли сукупна пропозиція праці перевищує сукупний попит на неї, унаслідок чого частина економічно активного населення не знаходить собі роботи та стає «зайвою»» [2, с. 78]. Друге визначення безробіття має наступний вигляд: «...це незайнятість

певної частини економічно активного населення (робочої сили) унаслідок об'єктивних причин (процесів), властивих ринковій економіці» [2, с. 78].

Степанова Е.Р. в праці [3] визначає безробіття, як: «...складне економічне, соціальне та психологічне явище, коли частина економічно активного населення є бездіальною (не працює) через брак відповідної роботи» [3, с. 134].

Безробіття згідно зі статтею 1 Закону України «Про зайнятість населення» визначається наступним чином: «безробіття – соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування» [4].

З макроекономічної точки зору населення країни розділяється на тих хто входить до кількості робочої сили, та тих хто не входить до цієї кількості [5, с. 48]. Люди які не зайняті в суспільному виробництві та не прагнуть отримати роботу належать до категорії поза робочою силою, до категорії робочої сили входять зайняті – особи котрі мають роботу, та безробітні – особи котрі роботи не мають, але можуть та хочуть працювати активно здійснюючи пошук роботи [5, с. 48-49].

Безробітний згідно зі статтею 1 Закону України «Про зайнятість населення» визначається як особа у віці від 15 до 70 років, котра не має заробітку з причини відсутності роботи чи інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, така особа готова та здатна приступити до роботи [4].

Отже, безробіттям є соціально-економічне явище за якого частина людей, тобто безробітні, здійснюють активний пошук роботи та не можуть її знайти через недостатність відповідної роботи.

Далі в цьому підрозділі буде представлено які існують види безробіття.

В табл. 1.1 представлено види безробіття за критеріями. Табл. 1.1 сформовано на основі видів безробіття та їхньої сутнісної характеристики які наводить в роботі [3] Степанова Е.Р. [3, с. 134-135].

Таблиця 1.1 – Види безробіття за критеріями [3, с. 134-135]

Критерії	Види безробіття
За повнотою обліку	- офіційне (зареєстроване); - реальне.
За формами вияву	- відкрите; - приховане (латентне).
За поширеністю	- загальне; - галузеве; - регіональне.
За причинами виникнення	- циклічне (кон'юнктурне); - сезонне; - фрикційне; - структурне; - технологічне; - застійне;
За соціально-професійним складом безробітних	- професійне; - етнічне; - молодіжне; - жіноче; - маржинальне.
За причинами звільнення робочої сили	- природне (рівноважне); - добровільне; - вимушене; - інституційне.

В табл. 1.1 види безробіття наведено за шістьма критеріями: за повнотою обліку, за формами вияву, за поширеністю, за причинами виникнення, за соціально-професійним складом безробітних, за причинами звільнення робочої сили.

Всього в табл. 1.1 зазначається 22 види безробіття, це: офіційне (зареєстроване), реальне, відкрите, приховане (латентне), загальне, галузеве, регіональне, циклічне (кон'юнктурне), сезонне, фрикційне, структурне, технологічне, застійне, професійне, етнічне, молодіжне, жіноче, маржинальне, природне (рівноважне), добровільне, вимушене, інституційне.

Далі в даному підрозділі буде представлено можливі причини та наслідки безробіття.

В роботах [1-3] автори загалом зазначають такі причини безробіття, як [1, с. 182; 2, с. 91; 3, с. 133-134]:

– диспропорційність розвитку економіки;

- нерівномірність розвитку продуктивних сил в економіці та окремих регіонах;
- зрушення в технологічному способі виробництва;
- рівень регулювання державою ринкових відносин;
- рівень соціалізації суспільства;
- обмеженість попиту на товари та послуги;
- пошук працівниками нових робочих місць з вищою заробітною платою, змістовнішою роботою;
- зміни в демографічній структурі населення;
- зниження купівельної спроможності населення;
- рух робочої сили (регіональний, професійний, соціальний);
- сезонні зміни в рівні виробництва окремих галузей;
- втрата бюджетом платників податків;
- проблеми безробіття серед людей старшого віку;
- проблема молодіжного безробіття (молоді люди не маючи досвіду роботи мають найбільші труднощі з пошуком роботи, особливо з офіційним працевлаштуванням);
- відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу;
- структурні зрушення (внутрішньогалузеві та міжгалузеві, регіональні) в економіці, які проявляються у впровадженні нових технологій, закритті відсталих підприємств, згортанні виробництва у традиційних галузях;
- політика уряду в галузі оплати праці.

Козакова О.М. та Забарна Е.М. в роботі [1] зазначають, що наслідки безробіття вимірюються втратами економічного, соціального та морального характеру [1, с. 181]. В роботі [1] автори наводять такі наслідки від безробіття, як [1, с. 181]:

- економічні втрати суспільства які вимірюються зростанням витрат на допомогу по безробіттю і витрат на утримання державного апарату по зайнятості та соціальному забезпеченню, вартістю недоотриманих товарів та

послуг, зменшенням податкових надходжень до бюджету, також зазначається про закон Оукена, згідно з яким зростання безробіття на 1% від природного рівня призводить до скорочення фактичного ВВП в порівнянні з потенційно можливим в середньому на 2,5%;

– соціальні втрати які полягають у зростанні витрат на зміну чи відновлення професійного статусу, знеціненні накопиченого науково-освітнього потенціалу суспільства, зниженні рівня та якості життя робітників найманої праці, формуванні прошарку осіб з суперечною соціальним нормам та цінностям поведінкою;

– моральні втрати, суть яких в тому, що безробіття, особливо тривале, завдає пряму дію на здоров'я людей, призводить до стресів, психологічних травм та тому подібне.

Отже, таке соціально-економічне явище як безробіття має достатньо велику кількість можливих причин виникнення (всього зазначено 17 причин), як от наприклад, структурні зміни в економіці, зміни в демографічній структурі населення, обмеженість попиту на товари та послуги. Також достатньо великою є кількість можливих наслідків від безробіття (всього зазначено 11 наслідків), які загалом поділяються на: економічні, це наприклад, зменшення податкових надходжень до бюджету; соціальні, це наприклад, формуванні прошарку осіб з суперечною соціальним нормам та цінностям поведінкою; та моральні, це наприклад, психологічні травми та стреси у людей.

Далі в даному підрозділі буде розглянуто короткі теоретичні відомості про зайнятість.

Зайнятість згідно зі статтею 1 Закону України «Про зайнятість населення» визначається як: «...не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або

працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно» [4].

В праці [1] говориться, що зайнятість з погляду державного підходу можливо визначити як сукупність соціально-економічних взаємозв'язків стосовно забезпечення робочими місцями працездатного населення, а також визначення форм участі в суспільно корисній праці задля здійснення розширеного відтворення робочої сили [1, с. 172].

В роботі [3] наводиться визначення зайнятості як економічної категорії, згідно з яким – це суспільно-економічні зв'язки на мікро-, мезо- та макрорівнях, у які люди залучаються задля участі в суспільно корисній праці на якомусь певному робочому місці [3, с. 127].

В табл. 1.2 наведено класифікацію видів зайнятості населення яку в праці [3] представляє Степанова Е.Р. [3, с. 131].

Таблиця 1.2 – Класифікація видів зайнятості населення [3, с. 131]

Класифікаційні характеристики	Види зайнятості
1	2
За характером діяльності	- економічно-господарська; - службова; - соціальна.
За соціальною належністю	- робітники; - службовці; - управлінський персонал (менеджери); - фермери; - підприємці.
За галузями народного господарства	- у матеріальному виробництві; - у невиробничій сфері; - в окремих великих галузях народного господарства (у сільському господарстві, промисловості будівництві, на транспорті, у науці, зв'язку, мистецтві тощо).
За територіальною ознакою	- за окремими регіонами; - за адміністративно-господарськими одиницями; - за рівнем урбанізації (зайнятість у міській місцевості).
За статево-віковою ознакою	- чоловіки; - жінки; - молодь; - особи середнього та похилого віку.

Продовження таблиці 1.2

1	2
За видами власності	<ul style="list-style-type: none"> - у державному секторі; - в акціонованій колективній власності; - у приватній власності.

В табл. 1.2 класифікацію видів зайнятості населення наведено за шістьма класифікаційними характеристиками: за характером діяльності, за соціальною належністю, за галузями народного господарства, за територіальною ознакою, за статево-віковою ознакою, за видами власності.

Всього в табл. 1.2 наведено 21 вид зайнятості населення, це: економічно-господарська, службова, соціальна, робітники, службовці, управлінський персонал (менеджери), фермери, підприємці, у матеріальному виробництві, у невиробничій сфері, в окремих великих галузях народного господарства (у сільському господарстві, промисловості будівництві, на транспорті, у науці, зв'язку, мистецтві тощо), за окремими регіонами, за адміністративно-господарськими одиницями, за рівнем урбанізації (зайнятість у міській місцевості), чоловіки, жінки, молодь, особи середнього та похилого віку, у державному секторі, в акціонованій колективній власності, у приватній власності.

Також в праці [3] Степанова Е.Р. зазначає, що економіко-господарська зайнятість – це всі види діяльності зі створення валового продукту та національного доходу; службовою зайнятістю є зайнятість яка пов'язана з роботою на вибраних, назначених посадах, службою в Збройних силах; а соціальною зайнятістю є зайнятість яка пов'язана з виконанням функцій соціального характеру, навчання в денних навчальних закладах, ведення домогосподарства та підсобного господарства, виховання дітей в сім'ї [3, с. 131-132].

За характером форми включення працівника до економічної системи розрізняється основна та спеціальна форми зайнятості [1, с. 175]. Регулювання основної зайнятості здійснюється трудовим законодавством та

правилами внутрішнього розпорядку відносно різних категорій працівників [1, с. 175]. Регулювання спеціальної зайнятості відбувається за допомогою спеціальних правових норм та припускає самозайнятість, тобто самостійний пошук та здійснення роботи задля отримання постійного чи тимчасового доходу [1, с. 175-176]. Сферами використання самозайнятості є малий бізнес, дрібна торгівля, народні промисли та надомна праця [1, с. 176].

Зайнятість виявляється в таких соціально-економічних параметрах: мобільність робочої сили, рівень інтенсивності та продуктивності праці, тривалість робочого часу, підготовка та перепідготовка кадрів, рівень і структура заробітної плати тощо [1, с. 176]. Держава за допомогою цієї системи показників має змогу регулювати сукупний попит на робочу силу та пропозицію робочої сили [1, с. 176].

1.2 Державне регулювання ринку праці в Україні

В праці [6] Павлюк Т.І. зазначає, що на державному рівні регулювання ринку праці це конституційно закріплена система зобов'язань держави стосовно оплати праці та прожиткового мінімуму, правового регулювання виробничих процесів праці та виробничих відносин, матеріальної допомоги соціально уразливим верствам населення, становлення соціальних гарантій зайнятості [6, с. 101]. Згідно зі статтею 43 Конституції України, кожен громадянин «...має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується» [6, с. 101; 7]. Таким чином Конституція України є гарантом забезпечення права людини на працю, й тому державне регулювання ринку праці направлено на досягнення повної, вільної зайнятості населення [6, с. 102]. При цьому першочергове завдання це заохочення ефективної зайнятості та задоволення основних потреб населення [6, с. 102].

Основні положення щодо державної політики на ринку праці України, крім Конституції України, закріплені такими нормативно-правовими актами [6, с. 102]:

- Закон України «Про зайнятість населення», в даний час є чинним [4];
- Закон України «Про оплату праці», в даний час є чинним [8];
- Закон України «Про оренду землі», в даний час є чинним [9];
- Закон України «Про особисте селянське господарство», в даний час є чинним [10];
- Закон України «Про охорону праці», в даний час є чинним [11];
- Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотацій роботодавцю», втратив чинність від 01.01.2013 [12];
- Кодекс законів про працю України, в даний час є чинним [13];
- Земельний кодекс України, в даний час є чинним [14];
- Господарський кодекс України, в даний час є чинним [15].

В праці [6] говориться, що основні функції регулювання ринку праці на рівні держави полягають у [6, с. 102]:

- забезпеченні працевлаштування безробітних чи їхньої перепідготовки;
- забезпеченні безробітних необхідною інформацією;
- здійсненні належної оплати праці працівникам за свою працю;
- розробці та здійсненні фінансових механізмів державної політики стосовно ринку праці;
- дотриманні нормативно-правових норм.

Переважну кількість основних функцій регулювання ринку праці на державному рівні здійснює Державний центр зайнятості і його місцеві органи [6, с. 102].

В роботі [6] пишеться, що Закон України «Про зайнятість населення», визначає економічні, правові й організаційні основи зайнятості громадян України, їх захист від безробіття, соціальні гарантії держави стосовно

реалізації громадянами права на працю [6, с. 103]. Також в роботі [6] зазначається, що відповідно до вищезгаданого Закону громадяни України мають право вільно обирати для себе вид діяльності, місце роботи, професію відповідно до власних уподобань, які не суперечать з чинним законодавством країни [6, с. 103]. Крім окремих випадків примусова праця в нашій країні заборонена [6, с. 103].

Згідно зі статтею 15 Закону України «Про зайнятість населення» метою державної політики у сфері зайнятості населення є [4]:

- збалансування попиту на робочу силу, тобто це утворення належної кількості робочих місць, та її пропозиції, тобто це створення умов для професійного розвитку та гідних умов для праці;

- забезпечення соціального захисту осіб у разі настання безробіття;

- забезпечення економіки кваліфікаційними кадрами;

- сприяння професійному зростанню населення відповідно до суспільних потреб;

- забезпечення рівних можливостей для осіб у реалізації їхнього права на працю;

- сприяння зайнятості населення, у тому числі на депресивних територіях та в сільській місцевості;

- посилення правового та соціального захисту громадян України, котрі працюють за кордоном, у тому числі шляхом активізації міжнародного співробітництва, укладання міжнародних договорів стосовно питань захисту прав трудових мігрантів;

- пріоритетність забезпечення продуктивної та повної вільно обраної зайнятості.

Згідно зі статтею 16 Закону України «Про зайнятість населення» реалізацію політики у сфері зайнятості держава забезпечує шляхом [4]:

- сприяння підвищення конкурентоспроможності робочої сили та зайнятості населення;

- соціального захисту громадян у випадку настання безробіття;

- проведення бюджетної, податкової, кредитно-грошової, соціальної, інвестиційної, інноваційної та зовнішньоекономічної політики з метою розширення сфери застосування праці, забезпечення повної, продуктивної, вільно обраної зайнятості, підвищення рівня кваліфікації та конкурентоспроможності робочої сили;

- створення умов для забезпечення росту конкурентоспроможності робочої сили та її мобільності;

- прогнозування й оцінка впливу на ринок праці політики у сфері зайнятості;

- додавання до системи регулювання ринку праці заходів стосовно запровадження стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць;

- визначення у загальнодержавних програмах соціального й економічного розвитку, програмах соціального та економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст показників розвитку ринку праці і зайнятості населення та їх оцінювання за результатами реалізації таких програм;

- ведення переліку суб'єктів господарювання, котрі надають послуги з посередництва у працевлаштуванні за кордоном;

- розвитку сільського аграрного туризму та кластерів народних художників промислів.

Закон України «Про оплату праці» визначає правові, економічні та організаційні засади щодо оплати праці працівників, котрі перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, організаціями та установами усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного й договірної регулювання праці і спрямований на забезпечення відтворювальної й стимулюючої функцій заробітної плати [8].

В Законі України «Про особисте селянське господарство» визначаються економічні, правові, соціальні та організаційні засади ведення особистого селянського господарства [10].

В Законі України «Про охорону праці» визначаються основні положення стосовно реалізації конституційного права працівників на належні здорові та безпечні умови праці, на охорону їхнього здоров'я та життя у процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних органів державної влади відносин між працівником та роботодавцем з питань безпеки, гігієни праці і виробничого середовища й встановлює єдиний порядок організації праці в Україні [11].

В Кодексі законів про працю України визначаються праві засади та гарантії здійснення громадянами України права розпоряджатися своїми здібностями до творчої та продуктивної праці [13].

Земельний кодекс України регулює земельні відносини, тобто суспільні відносини стосовно володіння, користування та розпорядження землею в нашій державі [14].

Відповідно до Конституції України Господарський кодекс України встановлює правові основи господарської діяльності, що ґрунтується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності [15]. Даний кодекс має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва та на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, затвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами [15].

В табл. 1.3 наведено класифікацію методів державного регулювання ринку праці яку в роботі [3] представляє Писаревська Г.І. [3, с. 120].

В табл. 1.3 класифікацію методів державного регулювання ринку праці наведено за дев'ятьма класифікаційними ознаками: за об'єктами впливу, залежно від особливостей об'єкта, за спрямованістю впливу, за формою

впливу на ринок праці, за характером впливу на ринок праці, за змістом заходи, за рівнем управлінського впливу, за джерелами фінансування, за тривалістю впливу.

Таблиця 1.3 – Класифікація методів державного регулювання ринку праці [3, с. 120]

Класифікаційні ознаки	Методи та заходи державного регулювання
За об'єктами впливу	- економічно активне населення; - окремі групи працівників; - підприємці та їхні групи; - певні елементи організації праці.
Залежно від особливостей об'єкта	- міри загального впливу; - спеціальні міри.
За спрямованістю впливу	- ті, що збільшують (зменшують) попит на робочу силу; - ті, що збільшують (зменшують) пропозицію робочої сили; - ті, що впливають на структуру попиту та пропозиції; - спрямовані на збільшення ступеня відповідності попиту та пропозиції.
За формою впливу на ринок праці	- прямі методи регулювання; - непрямі методи регулювання.
За характером впливу на ринок праці	- заохочувальні; - обмежувальні; - ті, що забороняють; - захисні.
За змістом заходи	- економічного характеру; - адміністративного характеру; - змішані.
За рівнем управлінського впливу	- загальнодержавні; - регіональні; - галузеві; - внутрішньофірмові.
За джерелами фінансування	- державний бюджет; - позабюджетні кошти; - кошти фонду зайнятості; - кошти комерційних організацій.
За тривалістю впливу	- короткострокові (до 1 року); - середньострокові (від 1 до 5 років); - довгострокові (від 5 років та більше).

Всього в табл. 1.3 наведено 30 методів та заходів державного регулювання ринку праці, це: економічно активне населення, окремі групи працівників, підприємці та їхні групи, певні елементи організації праці, міри

загального впливу, спеціальні міри, що збільшують (зменшують) попит на робочу силу, що збільшують (зменшують) пропозицію робочої сили, що впливають на структуру попиту та пропозиції, спрямовані на збільшення ступеня відповідності попиту та пропозиції, прямі методи регулювання, непрямі методи регулювання, заохочувальні, обмежувальні, що забороняють, захисні, економічного характеру, адміністративного характеру, змішані, загальнодержавні, регіональні, галузеві, внутрішньофірмові, державний бюджет, позабюджетні кошти, кошти фонду зайнятості, кошти комерційних організацій, короткострокові (до 1 року), середньострокові (від 1 до 5 років), довгострокові (від 5 років та більше).

На (рис. 1.1) зображено механізм державного регулювання ринку праці на основі методів та інструментів який наводить Писаревська Г.І. в праці [3] у вигляді схеми [3, с. 121].

Згідно з рис. 1.1 механізмами державного регулювання є: правовий, організаційний та економічний механізми.

Правовий механізм державного регулювання передбачає методи правового регулювання, такі як: визначення й встановлення прав та обов'язків, гарантій. Правовий механізм має такі інструменти державного регулювання, як: Конституція України, Кодекс законів про працю України, Закон України «Про зайнятість населення», Закон України «Про оплату праці», Закон України «Про охорону праці» та інше.

Організаційний механізм державного регулювання передбачає адміністративні та організаційні методи регулювання, управління в інтересах державної влади. До інструментів державного регулювання відносяться: програми сприяння зайнятості, державні програми та стандарти навчання, організація громадських робіт, визначення квот на працевлаштування та інше.

Економічний механізм державного регулювання передбачає прямі та непрямі прийоми та засоби впливу. Інструментами державного регулювання економічного механізму є: пільгове оподаткування та кредитування,

заробітна плата, допомога з безробіття, дотації, інвестиції в людину, макроекономічне планування та інше.

Рисунок 1.1 – Механізм державного регулювання ринку праці [3, с. 121]

Згідно зі статтею 19 Закону України «Про міжнародні договори України», у випадку, коли правила міжнародного договору України, який набрав чинність в установленому порядку, відрізняються від правил передбачених у відповідному акті законодавства України, починають діяти правила міжнародного договору [16]. Про це в праці [17] зазначає Цевух Ю.О. [17, с. 31].

Цевух Ю.О. в роботі [17] пише, що на міжнародному рівні важливу роль в регулюванні різних аспектів праці відіграє Міжнародна організація праці (МОП), вона була створена у 1919 році та стала першою спеціалізованою установою Організації Об'єднаних Націй у 1946 році [17, с. 31]. Завданнями Міжнародної організації праці є розробка міжнародних трудових норм, які вступають в силу у формі рекомендацій та конвенцій, які з однієї сторони підписані організацією, з іншої державою [17, с. 31]. У широкому сенсі Міжнародна організація праці впроваджує дотримання міжнародно-правових стандартів праці, а у вузькому сенсі організація спрямовує свою діяльність на дотриманні прав працівників, сприянні зайнятості та ліквідації безробіття, гендерних аспектах праці, питаннях трудової міграції, безпеки праці, недопущенні примусової та дитячої праці, регулюванні соціально-трудових відносин та інше [17, с. 31]. Регулювання Міжнародного ринку праці здійснюється з одного боку міжнародними документами між країнами – конвенціями, договорами, тощо, а з іншого боку міжнародними організаціями – Міжнародною організацією праці, Міжнародною організацією з міграції [17, с. 31].

Україна є членом Міжнародної організації праці з 1954 року, поряд із іншими країнами-членами, яких налічується 187 у всьому світі [17, с. 31].

В праці [17] говориться, що Україна ратифікувала більше 50 конвенцій Міжнародної організації праці, деякі з цих конвенцій було денонсовано, одночасно з прийняттям нашою державою більш розширеної конвенції, яка вже включала положення попереднього документа [17, с. 31].

Цевух Ю.О. в своїй праці [17] зазначає 57 конвенцій (які були чинними на час написання роботи [17] яка є 2021 року) Міжнародної організації праці, до яких приєдналася Україна, всі написані для прикладу конвенції в даній роботі з праці [17] особисто перевірені на те, чи є вони чинними на час написання цієї роботи, автор праці [17] їх класифікує за певними ознаками та поділяє на такі групи [17, с. 32-36]:

– конвенції, які врегульовують загальні питання зайнятості, безробіття та професійної підготовки, до них, наприклад, відноситься Конвенція МОП № 2 про безробіття 1919 року, її було ратифіковано від 04.02.1994 р., в даний час є чинна [18];

– конвенції, які регулюють питання щодо заробітної плати, відпусток та тривалості робочого часу, до них, наприклад, відноситься Конвенція про оплачувані відпустки №132 (переглянута у 1970 році), її було ратифіковано від 29.05.2001 р., в даний час є чинна [19];

– конвенції, які регламентують вік для прийняття на роботу, до них, наприклад, відноситься Конвенція Міжнародної організації праці 1979 року № 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті, її було ратифіковано від 06.03.2008 р., в даний час є чинна [20];

– конвенції, які реалізують правила міжнародної співпраці, до них, наприклад, відноситься Конвенція МОП № 144 Тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм, її було ратифіковано від 17.12.1993 р., в даний час є чинна [21];

– конвенції про ведення колективних переговорів, укладання та припинення дії трудових договорів, до них, наприклад, відноситься Конвенція МОП № 154 про сприяння колективним переговорам 1981 року, її було ратифіковано від 04.02.1994 р., в даний час є чинна [22];

– конвенції, які регулюють гендерні особливості праці, до них, наприклад, відноситься Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками № 156, її було ратифіковано від 22.10.1999 р., в даний час є чинна [23];

– конвенції, пов'язані з дотриманням техніки безпеки на робочому місці, до них, наприклад, відноситься Конвенція 1985 року про служби гігієни праці (Конвенція № 161), її було ратифіковано від 10.03.2010 р., в даний час є чинна [24];

– конвенції, пов'язані з охороною праці та станом здоров'я працівників, до них, наприклад, відноситься Конвенція про приміщення для екіпажу на

борту суден (додаткові положення) № 133, її було ратифіковано від 14.07.1993 р., в даний час є чинна [25];

– конвенції, які стосуються праці моряків, до них, наприклад, відноситься Конвенція про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів № 159, її було ратифіковано від 06.03.2003 р., в даний час є чинна [26].

1.3 Соціально-економічні та демографічні наслідки для ринку праці України від початку повномасштабного вторгнення. Державна підтримка підприємництва під час війни

В статті [27] автори зазначають, що повномасштабне вторгнення РФ в Україну станом на червень 2022 року завдало фізичних збитків на суму понад 97 млрд доларів у низці українських секторів [27, с. 3]. Збитки, які були завдані економіці України, включають падіння ВВП на 30,4% у 2022 році, високий рівень інфляції понад 20%, а 19,8% українців зазнали бідності (Світовий банк, 2022) [27, с. 3]. Також в статті [27] автори пишуть, що до травня 2022 року було втрачено 4,8 мільйона робочих місць, що становить 30% довоєнної зайнятості [27, с. 3].

В статті [28] авторка зазначає, що з початку повномасштабного вторгнення близько 53% людей залишилися без роботи [28, с. 8]. Авторка цієї статті [28] навидить таку ж саму цифру, як і автори статті [28] щодо втрати робочих місць – 4,8 мільйона [28, с. 8].

Третина підприємств в Україні припинили свою роботу, а 50% скоротили потужності [28, с. 8]. З числа тих осіб котрі працювали до війни, на час написання статті [28] яку було опубліковано в травні 2023 року, працюють 61%, з яких: повна зайнятість – 36%; працюють дистанційно або частково – 19%; знайшли нову роботу – 6 % [28, с. 8]. 37% тих осіб які втратили роботу, в період написання та публікації цієї статті [28] не

працюють [28, с. 8]. Найбільше від безробіття постраждали жителі Сходу, особливо жінки [28, с. 8].

Також в статті [28] авторка пише про те, що пандемія коронавірусу та необхідність адаптації учасників ринку праці до умов дистанційного формату сприяли тому, що працівники та роботодавці з початком повномасштабного вторгнення швидко зорієнтуватися та, де це було можливо, змогли адаптуватися до роботи в умовах війни [28, с. 8]. 38% з тих хто був змушений виїхати за кордон, зберегли роботу та продовжують працювати дистанційно [28, с. 8]. Окрім цього в статті [28] також зазначається, що згідно з даними Національного банку України, 1,07 млн українців втратили малий та середній бізнес [28, с. 8].

В статті [29] автори пишуть, що з початку 24 лютого 2022 року кордон України перетнули 19,505 млн осіб [29, с. 969]. В Європі станом на 14 березня 2023 року було зареєстровано 8,113 млн біженців з України, у тому числі 4,901 млн осіб, котрі отримали статус тимчасового захисту чи аналогічні схеми захисту мігрантів в Європі [29, с. 969].

Згідно з даними сайту «Operational Data Portal», останнє оновлення яких відбулось 31 грудня 2023 року, в Європі зафіксували 5,974 млн біженців з України, за межами Європи зафіксували 470 тис. біженців, у світі зафіксували 6,444 млн біженців з України [30].

В статті [27] автори пишуть, що більшість біженців виїхали до сусідніх країн, таких як наприклад, Польща, Молдова та Словаччина, а також до країн Балтії, Чехії та Німеччини [27, с. 3]. З цих країн найбільше мігрувало до Польщі, автори статті [27] говорять, що так склалося через тісні та особливі польсько-українські зв'язки та відносини [27, с. 3]. Польща географічно є воротами України до Європи, економічно ця країна є однією з найрозвиненіших сусідніх країн [27, с. 3]. Крім цього, автори в статті [27] також пишуть, що між Україною та Польщею, зокрема Західною Україною, є культурні та етнічні подібності [27, с. 3]. Таким чином, Польща, природно,

була популярним напрямком для економічних мігрантів, а тепер й українських біженців [27, с. 3].

Війна в Україні спричинила необхідність зміни правових механізмів захисту й притулку біженцям через їх масову міграцію до безпечних регіонів Європейського Союзу [29, с. 969]. Європейський Союз активував Директиву про тимчасовий захист і допомогу особам, які тікають від війни в Україні, про тимчасовий захист на один рік і можливість його продовжити [29, с. 969].

Згідно зі Звітом про внутрішнє переміщення в Україні Міжнародної організації з міграції, станом на 16 березня 2022 року в Україні налічувалось 6,477 млн внутрішньо переміщених осіб [31]. Топ-5 областей за походженням внутрішньо переміщених осіб, тобто звідки найбільше виїхали, є місто Київ, Харківська, Київська, Донецька та Запорізька області [31]. Топ-5 областей за кількістю прийнятих внутрішньо переміщених осіб, тобто в які області найбільше перемістилися, є Київська, Харківська, Львівська, Вінницька та Полтавська області [31].

Станом на 23 вересня 2023 року в Україні налічувалось 3,674 млн внутрішньо переміщених осіб [32]. На цей час п'ять основних областей з яких походять внутрішньо переміщені особи, є Донецька, Харківська, Запорізька, Херсонська та Луганська області [32]. П'ять основних приймаючих областей в яких проживають внутрішньо переміщені особи, є Дніпропетровська, Харківська області, місто Київ, Київська та Одеська області [32].

В статті [33] автори проаналізували вплив повномасштабного вторгнення РФ в Україну на майбутнє населення нашої країни, провівши серію демографічних прогнозів з різними припущеннями стосовно частки біженців котрі можуть повернутися до України [33, с. 1].

Базовий прогноз проведений в статті [33] демонструє, що якщо поточні демографічні тенденції (чи середнє значення тенденцій за останні п'ять років) збережуться, то чисельність населення України зменшиться на 16% у наступні два десятиліття з 41,7 млн у 2020 році до 35,1 млн у 2040

році [33, с. 7]. Це було б значне скорочення, котре спричинене процесами народонаселення в минулому: широкомасштабною еміграцією молоді наприкінці 1990-х та на початку 2000-х років й постійно низьким рівнем народжуваності з 1990-х років [33, с. 7]. Всі варіанти з урахуванням наслідків війни призводять до ще більшого зменшення чисельності населення нашої країни [33, с. 7].

Якщо більшість біженців, 90%, повернуться до України (сценарій один) то прогнозується, що чисельність населення нашої країни до 2040 року зменшиться на 19% до 33,7 млн [33, с. 7-9]. У випадку, якщо повернеться 35% біженців (сценарій два), то прогнозується зменшення чисельності населення до 2040 року на 35% до 27,2 млн [33, с. 7-9]. Якщо повернутися до України змогли чи захотіли лише 10% біженців (сценарій три), прогнозується, що чисельність населення нашої країни до 2040 року зменшиться на 41% до 24,3 млн [33, с. 8-9].

Як зазначають автори в статті [33], зрозуміло, що майбутня чисельність населення України в значній мірі залежатиме від чисельності нинішніх біженців та від того, чи зможуть вони повернутися на батьківщину чи ні (за умови відсутності великих жертв серед цивільного населення) [33, с. 8].

При збереженні нинішньої демографічної тенденції, як зазначається в статті [33] авторами, кількість людей у віці 65 років та старше збільшиться протягом наступних двох десятиліть, кількість працездатного населення у віці 16-64 роки протягом двох наступних десятиліть може зменшитися на 18%, кількість дітей віком 0-15 років може зменшитися на 35% [33, с. 8]. Усі сценарії з урахуванням наслідків війни свідчать про подальше зменшення чисельності населення України працездатного віку та дітей [33, с. 8]. Залежно від кількості біженців котрі повернуться в Україну, прогнозується, що при сценарії один, повернеться більшість біженців (90%), скорочення працездатного населення становитиме 21% , дітей – 36%, при сценарії два, до України повернеться 35% біженців, скорочення працездатного населення становитиме 39%, дітей – 52%, при сценарії три, повернеться 10% біженців,

скорочення працездатного населення становитиме 47%, дітей – 59% [33, с. 7-9].

Також в статті [33] зазначається, що прогнозовані зміни у відносному розмірі різних вікових груп дають додаткову інформацію про майбутнє населення України [33, с. 8]. Зі збереженням поточних тенденцій прогнозується, що частка людей віком 65 років та старше зросте з 17% у 2020 році до 22% у 2040 році, частка працездатного населення зменшиться з 67% до 65%, частка дітей зменшиться з 16% до 13% [33, с. 8]. Війна призведе до подальшого зменшення частки працездатного населення та дітей, за сценарію три, прогнозується, що частка людей похилого віку зросте до 28%, частка працездатного населення зменшиться до 60%, дітей – до 11% [33, с. 8].

У висновку статті [33] автори пишуть, що результати їх дослідження підкреслюють важливість відновлення України після війни таким чином, щоб дати змогу та залучити біженців повернутися [33, с. 9].

Далі в даному підрозділі буде розглянуто державну підтримку підприємництва під час війни.

Першим і, як вважають автори статті [34], одним з найефективніших важелів підтримки суб'єктів господарювання є фіскальна лібералізація [34, с. 4]. У березні 2022 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (в даний час є чинний [35]) який передбачає радикальну податкову реформу на період воєнного стану [34, с. 4].

Реформа передбачає: звільнення від сплати єдиного страхового внеску (далі – внесок на соціальне страхування) на час дії воєнного стану та протягом року після його закінчення для фізичних осіб підприємців першої та другої групи; звільнення від сплати податку на соціальне страхування підприємств та фізичних осіб підприємців третьої групи за працівників, призваних до лав Збройних Сил України, інших збройних формувань (у тому числі територіальної оборони); збір сплачуватиметься за рахунок держави;

відстрочується сплата податків для всіх підприємств, які не в змозі їх сплатити [34, с. 4].

Крім того, законодавство суттєво розширило можливості використання єдиного податку для суб'єктів господарювання: підприємства на загальній системі оподаткування отримали можливість сплачувати податок у розмірі 2% від обороту замість ПДВ (20%) та податку на прибуток (18%); було скасовано ліміти чисельності працівників та граничного доходу; знято обмеження щодо видів діяльності (окрім підакцизних товарів та грального бізнесу); звільняються від сплати земельного податку та екологічного податку на територіях, де ведуться бойові дії або які були тимчасово окуповані [34, с. 4].

Наступним комплексним кроком, котрий реалізується на державному рівні, є механізм компенсації роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб [34, с. 4].

Згідно з редакцією від 30 грудня 2023 року Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні» компенсація витрат роботодавцю надається у розмірі мінімальної заробітної плати, установлені законом, або обчисленої з неї відповідної суми у визначених випадках [36]. Загальна тривалість надання компенсації витрат не перевищує трьох місяців, а для осіб з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб не перевищує шести місяців [36].

Також Урядом було затверджено перелік адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, зареєстрованим на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «Підтримка» [34, с. 5]. Перелік було затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку адміністративно-

територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «ЄПідтримка»» [37].

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка»» було затверджено «Порядок надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка»» згідно з яким допомога надається отримувачу допомоги за його бажанням одноразово розміром 6,5 тис. грн [38]. Останнім днем подання запитів (заявок) для отримання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка» є 31 березня 2022 року [38].

Ще одним складним важелем у системі державної підтримки бізнесу під час бойових дій, про який зазначається в статті [34], є державна програма релокації [34, с. 5].

Нормативно-правовою базою реалізації програми релокації бізнесу є Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2022 року «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію» (в даний час є чинним [39]) [34, с. 5].

Пакет державної підтримки релокації складається з: допомоги з транспортуванням на нове місце; підтримки у відновленні логістики, закупівлі сировини й пошуку ринків збуту; вибору місця розташування об'єктів підприємства; сприяння переселенню працівників та пошуку нових працівників [34, с. 5].

Автори статті [34] пишуть, що підприємства переміщуються в одну з областей: Хмельницька, Рівненська, Вінницька, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька, Волинська, Львівська, Закарпатська області [34, с. 6]. В даний час, як зазначено на сайті ДП «Прозорро. Продажі», також переміщення відбувається до: Кіровоградської, Черкаської, Полтавської, Дніпропетровської та Київської (за виключенням міста Києва) області [40].

Також в статті [34] автори зазначають, що ДП «Прозорро. Продажі» разом з маркетплейсом «E-Tender» розробили ІТ-систему, яка надає

можливість подавати заявки не тільки компаніям, яким необхідна релокація, а й компаніям, які готові зробити внесок, тобто надати місце чи інші активи [34, с. 6].

В статті [34] автори пишуть про ще один фінансовий інструмент стимулювання розвитку бізнесу, котрий є актуальним як у мирний, так і у військовий час – це пільгове кредитування [34, с. 6].

В Україні ще до повномасштабного вторгнення діяла програма доступних кредитів для бізнесу «5-7-9%», котра була запропонована Урядом на початку 2020 року для стимулювання інвестиційного кредитування за відповідними ставками [34, с. 6]. Однак пріоритети було змінено пандемією коронавірусу: додатково з'явилися антикризові кредити на поповнення обігових коштів та кредити рефінансування під 0-3% [34, с. 6]. Вони стали основними напрямками програми – за перші два роки 88,8% всіх кредитів були видані під низьку ставку [34, с. 6].

18 березня 2022 року Уряд вирішив запустити безвідсоткове кредитування бізнесу на час війни [34, с. 6]. Зазначається, що програма доступного фінансування для експортерів під час війни «Кредити на виконання зовнішньоекономічних контрактів за спрощеною процедурою» допоможе вітчизняним виробникам вийти на нові ринки та стати конкурентоспроможними [34, с. 6]. Беззаставне передекспортне фінансування можна поєднувати з іншими кредитними продуктами банків, а також іншими програма державної підтримки зокрема інструментами портфельних гарантій та програмою «Доступні кредити на 5-7-9%» [34, с. 6].

Нормативно-правова база, завдяки якій стала можлива робота програми, становить пакет рішень, серед якого, наприклад: Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і 29» від 18 березня 2022 року (в даний час є чинна [41]) яка розширила перелік інструментів, які дають змогу банкам надавати кредити в рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%» у

разі відсутності застави, доповнивши перелік страхуванням експортного кредиту від Експортно-кредитного агентства [34, с. 7].

Наступним операційно-процедурним спрощенням є спрощення системи нагляду контролю з боку державних органів, установ та організацій, воно закріплено Постановою Кабінету Міністрів України «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» (в даний час є чинним [42]) [34, с. 7].

Згідно з вищезазначеною постановою на час дії воєнного стану дозволяється здійснювати позапланові заходи державного нагляду (контролю) за визначеними вищезгаданою постановою обставинами [42].

Автори статті [34] звертають увагу на те, що перевірки органів державного нагляду (контролю) скасовано, але до них не входить наприклад, Державна податкова служба України [34, с. 8]. Проте лібералізація не оминула сферу податкових перевірок [34, с. 8]. Тому, Законом України від 15 березня 2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [35] внесено зміни до Податкового кодексу України (в даний час є чинний [43]), зокрема доповнено новим абзацом підпункт 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» згідно з яким податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки припиняються, окрім: камеральних перевірок декларацій чи уточнюючих розрахунків (у разі їх подання); та фактичних перевірок (за певним переліком підстав) [34, с. 8].

Згідно з редакцією від 29 січня 2024 року Податкового кодексу України [43], в підпункту 69.2 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» говориться, що тимчасово, до 1 серпня 2023 року, податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, окрім: камеральних перевірок; документальних позапланованих перевірок, які проводяться за певним переліком підстав які написані в даному підпункті; фактичних перевірок [43]. Також в підпункті 69.2 маються й інші зміни [43].

Цілком доречним в контексті розгляду даного питання є написати про Урядову грантову програму для бізнесу від держави – «єРобота», про яку зазначено на сайті «Дія. Бізнес» [44].

На офіційному сайті програми «єРобота», про який також зазначено на сайті «Дія. Бізнес» [44], говориться, що грантові програми «єРобота» є дієвою допомогою від держави для відновлення та створення власної справи з нуля, реалізації амбітних проектів, генерування нових робочих місць, здобуття потрібних на ринку праці спеціальностей [45].

За програмою «єРобота», як зазначено на сайті «Дія», можливо отримати такі гранти [46]:

- грант на власну справу (програма «Своя справа» [44; 45]);
- грант на сад (програма «Свій сад» [44; 45]);
- грант на теплицю (програма «Своя теплиця» [44; 45]);
- грант на переробне підприємство (програма «Новий рівень» [44; 45]);
- грант для ветеранів та членів їхніх сімей (на сайтах «Дія. Бізнес» [44]

та «єРобота» [45] не зазначається).

Також на сайтах «Дія. Бізнес» та «єРобота» зазначається про дві програми які є у стадії розробки, це: програма «ІТ-стартап» та програма «Старт в ІТ» [44; 45].

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання грантів бізнесу» затверджено: «Порядок надання мікрогрантів на створення або розвиток власного бізнесу», «Порядок надання грантів для створення або розвитку садівництва, ягідництва та виноградарства», «Порядок надання грантів для створення або розвитку тепличного господарства», «Порядок надання грантів на створення або розвиток власного бізнесу учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей» [47].

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання грантів для переробних підприємств» затверджено «Порядок надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств» [48].

У вищезазначених постановах визначені умови, критерії та механізми надання мікрогрантів та грантів, механізми використання коштів, розміри мікрогрантів та грантів у грошовому виразі та інше [47; 48].

На сайті «Офіційне інтернет-представництво Президента України» опубліковано новину про те, що Президент України Володимир Зеленський підписав укази про утворення Ради з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану та Всеукраїнської економічної платформи «Зроблено в Україні» [49].

Згідно з Указом №30/2024 «Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану» Раду створено з метою консолідації зусиль держави та бізнесу в умовах воєнного стану, а також збереження та розвитку підприємницького потенціалу [50]. Указом визначаються основні завдання Ради, наприклад, це: системний аналіз ситуації щодо забезпечення в умовах воєнного стану права на підприємницьку діяльність; напрацювання пропозицій з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану; сприяння налагодженню ефективної взаємодії держави з суб'єктами господарювання, громадськими об'єднаннями, що представляють їх інтереси, а також поширенню найкращого міжнародного досвіду [50].

Згідно з Указом № 31/2024 «Про Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні»» економічну платформу створено з метою забезпечення ефективного діалогу та об'єднання зусиль влади й бізнесу задля подолання наслідків та викликів, що спричинено збройною агресією РФ проти України, стимулювання активності українських виробників, популяризації та просування українського продукту, покращення інвестиційного клімату, створення економічних умов для відновлення, модернізації та зростання економіки України, заохочення повернення громадян України вимушених залишити Батьківщину в наслідок збройної агресії [51]. Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні» започатковано під патронатом Президента України для постійної комунікації

й координації взаємодії державних органів, представників релокованих підприємств, вітчизняного бізнесу (великого, середнього та малого), громадських об'єднань підприємців, іноземних інвесторів, політичних діячів, вчених, експертів [51].

В Указі № 31/2024, як зазначено вище, написано з якою метою створено Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні» і в цьому переліку мається – заохочення повернення громадян України, котрі були вимушені залишити Батьківщину в наслідок збройної агресії. Тобто створення цієї платформи є кроком до вирішення проблеми з поверненням з-за кордону громадян України, від чого напряму залежить демографічна ситуації в нашій країні в майбутньому, що безпосередньо впливає на ситуацію на ринку праці.

Висновки до розділу 1

Отже, безробіття – це соціально-економічне явище при якому частина людей, тобто безробітні, здійснює активний пошук роботи та не може її знайти з причини недостатності відповідної роботи.

Зайнятість, згідно з законодавством – це діяльність осіб яка є не забороненою законодавством, яка спрямована на задоволення особистих та суспільних потреб з метою отримання винагороди у грошовій чи іншій формі.

Основні функції державного регулювання ринку праці це: розробка та реалізація фінансових механізмів державної політики стосовно ринку праці; дотримання нормативно-правових норм; забезпечення належної оплати праці; забезпечення працевлаштування безробітних або їхньої перепідготовки; забезпечення безробітних необхідною інформацією.

Механізмами державного регулювання є: правовий, організаційний та економічний механізми.

Станом на червень 2022 року повномасштабне вторгнення РФ до України завдало нашій країні фізичних збитків на 97 млрд доларів. У 2022 році ВВП впав на 30,4%, спостерігався високий рівень інфляції в понад 20%, зазнали бідності 19,8% українців. До травня 2022 року було втрачено 4,8 млн робочих місць, це 30% довоєнної зайнятості. З початку повномасштабного вторгнення 53% людей залишилися без роботи. Третина підприємств припинило свою діяльність, 50% підприємств зменшили потужності. Втратили малий та середній бізнес 1,07 млн українців. З початку 24 лютого 2022 року кордон України перетнуло 19,505 млн осіб. Згідно з даними на 31 грудня 2023 року, у світі зафіксували 6,444 млн біженців з України. На 16 березня 2022 року в Україні налічувалось 6,477 млн внутрішньо переміщених осіб, на 23 вересня 2023 року 3,674 млн.

Прогнозується, що населення України навіть без врахування наслідків війни може скоротитися до 2040 року на 16%, з 41,7 млн у 2020 році до 35,1 млн у 2040 році. Прогноз з урахуванням наслідків війни є ще більш песимістичним. Якщо повернеться більшість біженців, 90%, то чисельність населення до 2040 року скоротиться на 19% до 33,7 млн; якщо повернеться 35% – зменшиться на 35% до 27,2 млн; якщо повернеться 10%, то скоротиться на 41% до 24,3 млн. Також, прогнозується до 2040 року збільшення людей у віці 65 років та старше, зменшення працездатного населення (16-64 роки) та дітей (0-15 років).

Для підтримки підприємництва під час війни нашою державою було запроваджено ряд таких рішень: впроваджено радикальну податкову реформу; запроваджено механізм компенсації роботодавцю витрат на оплату праці працівників з числа внутрішньо переміщених осіб; створено програму релокації; впроваджено пільгове кредитування; спрощено систему нагляду контролю з боку державних органів, установ та організацій; запущено Урядову грантову програму для бізнесу від держави «єРобота»; створено Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану; створено Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні».

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОПИТУ, ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз попиту та пропозиції на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках

В даному підрозділі проаналізовано попит та пропозицію на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках з використанням даних опублікованих на сайті «Державний центр зайнятості» [52]. На сайті зазначається, що джерелом інформації є адміністративні дані Державної служби зайнятості, Державної служби статистики України, дані кадрових агенств та інформаційних ресурсів з пошуку роботи [52].

Для розгляду даного питання взято інформацію з «Ситуація на зареєстрованому ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості» та «Кількість вакансій та кількість безробітних за видами економічної діяльності» у 2019-2023 роках, які розміщені на сайті «Державний центр зайнятості» [52].

В табл. 2.1 зведено інформацію щодо кількості зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках [52].

Таблиця 2.1 – Кількість зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості за 2019-2023 роки [52]

Зареєстровано у Державній службі зайнятості	Кількість вакансій по роках, тис. од.				
	2019	2020	2021	2022	2023
Усього	1153,326	829,653	705,816	396,337	329,436

Згідно з даними табл. 2.1, найменше вакансій зареєстровано у 2023 році, а саме 329,436 тис., найбільше у 2019 році, а саме 1153,326 тис.

На (рис. 2.1) зображено графік який відображає зміну кількості зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках, що сформовано на основі табл. 2.1.

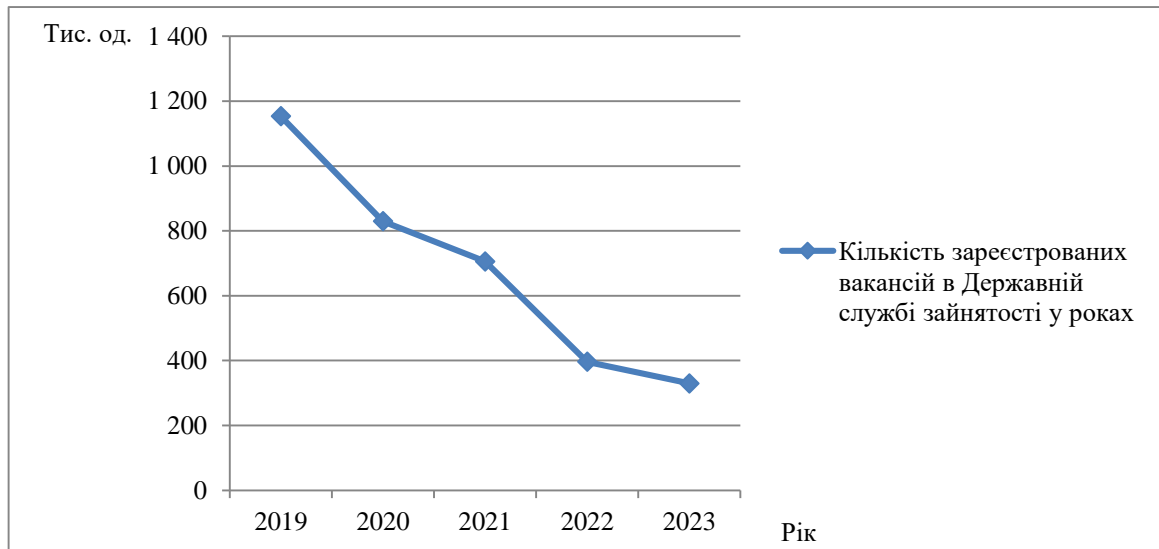

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках

На рис. 2.1 можна спостерігати, що у 2019-2023 роках у кожному році в порівнянні з попереднім роком, починаючи з 2020 року, кількість зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості знижувалась.

Аналіз даних табл. 2.1 проведено за допомогою таких аналітичних показників динаміки, як: абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту. Формули та опис розрахунків за формулами аналітичних показників динаміки наведено у (додаток А) [53, с. 115-117].

В табл. 2.2 наведено самостійно розраховані на основі табл. 2.1 аналітичні показники динаміки кількості зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості за 2019-2023 роки.

Згідно з даними табл. 2.2 видно, що у 2023 році було зареєстровано в Державній службі зайнятості на 66,901 тис. (на 16,9%) вакансій менше ніж у 2022 році, а також на 823,89 тис. (на 71,4%) вакансій менше ніж у 2019 році.

Таблиця 2.2 – Абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту кількості зареєстрованих вакансій в Державній службі зайнятості за 2019-2023 роки

№	Показники	Розраховані аналітичні показники динаміки по роках				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	Абсолютний приріст, тис. вакансій:	–	-323,673	-123,837	-309,479	-66,901
	- ланцюговий	–	-323,673	-447,51	-756,989	-823,89
2	Темп зростання, %:	–	71,9	85,1	56,2	83,1
	- ланцюговий	–	71,9	61,2	34,4	28,6
3	Темп приросту, %:	–	-28,1	-14,9	-43,8	-16,9
	- ланцюговий	–	-28,1	-38,8	-65,6	-71,4

За даними табл. 2.2 видно, що У 2022 році зареєстровано в Державній службі зайнятості на 309,479 тис. (на 43,8%) вакансій менше ніж у 2021 році, а також на 756,989 тис. (на 65,6%) вакансій менше ніж у 2019 році. У 2021 році було зареєстровано в Державній службі зайнятості на 123,837 тис. (на 14,9%) вакансій менше ніж у 2020 році, а також менше на 447,51 тис. (на 38,8%) вакансій ніж у 2019 році. У 2020 році було зареєстровано на 323,673 тис. (на 28,1%) вакансій менше ніж у 2019 році.

Отже, за даними табл. 2.1, табл. 2.2 та рис. 2.1 можна сказати, що в кожному році, починаючи з 2020 року, було зареєстровано меншу кількість вакансій в Державній службі зайнятості ніж у попередньому році. Також починаючи з 2020 року й по 2023 рік зростає різниця в зареєстрованій кількості вакансій в порівнянні з 2019 роком, з кожним роком відносно 2019 року їх ставало зареєстровано все менше й менше. У 2022-2023 роках було зареєстровано найменше вакансій порівняно з минулими роками, особливо з 2019 роком. Спостерігається різкий спад кількості зареєстрованих вакансій у 2022 році в порівнянні з 2021 роком. Також різкий спад спостерігається у

2020 році в порівнянні з 2019 роком. Найбільше вакансій було зареєстровано у 2019 році, найменше у 2023 році.

Значне зниження кількості зареєстрованих вакансій у 2022 році порівняно з 2021 роком пояснюється повномасштабним вторгненням РФ до України. Як зазначалося у підрозділі 1.3 даної роботи, з початку повномасштабного вторгнення третина підприємств в Україні припинило свою діяльність, 50% підприємств зменшили потужності, втратили малий та середній бізнес 1,07 млн українців. Війна ще не скінчилась, бойові дії тривають й по сьогоднішній день, тому невелика кількість зареєстрованих вакансій у 2023 році не є дивним. Цілком можливо, що за відсутності держаної підтримки, про яку написано у підрозділі 1.3 даної роботи, зменшення кількості зареєстрованих вакансій у 2023 році порівняно з 2022 роком могло бути ще більшим.

Різке зниження кількості зареєстрованих вакансій у 2020 році відносно 2019 року пояснюється запровадженням у березні 2020 року карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 [54]. Як зазначають автори статті [55], швидке поширення COVID-19 вплинуло на економіку всіх країн, й Україну в тому числі [55, с. 186]. Задля стримування пандемії та зниження рівня захворюваності були введені обмежувальні заходи у вигляді карантину та локдауну, що в свою чергу призвело до скорочення кількості робочих місць, зменшення фонду оплати праці, зростання безробіття та падіння рівня доходів населення [55, с. 186-187].

В табл. 2.3 зведено інформацію щодо загальної чисельності осіб котрі мали статус безробітного у 2019-2023 роках, а також скільки з них було зареєстровано безробітних осіб, які раніше працювали [52].

За даними табл. 2.3 видно, що у 2019-2023 роках найбільша загальна чисельність безробітних осіб була зареєстрована в Державній службі зайнятості у 2020 році, а саме 1247,215 тис. осіб, також у цьому ж році було

зареєстровано найбільше безробітних осіб (від загальної чисельності), які раніше працювали, а саме 1071,131 тис. осіб.

Таблиця 2.3 – Чисельність осіб, які мали статус безробітного у 2019-2023 роках [52]

Зареєстрованих безробітних	Чисельність осіб по роках, тис.				
	2019	2020	2021	2022	2023
Усього	1024,426	1247,215	1191,008	867,636	483,245
Особи, які раніше працювали	886,176	1071,131	1034,172	756,575	382,604

Також, згідно з даними табл. 2.3, найменша загальна чисельність безробітних осіб була зареєстрована у 2023 році, а саме 483,245 тис. осіб, також у цьому році було зареєстровано найменше безробітних осіб (від загальної чисельності), які раніше працювали, а саме 382,604 тис. осіб.

На (рис. 2.2) зображено графік, який відображає зміну загальної чисельності зареєстрованих безробітних осіб у Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках, а також чисельності зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, що на основі даних табл. 2.3.

На рис. 2.2 можна спостерігати, що у 2020 році чисельність зареєстрованих безробітних осіб, та чисельність зареєстрованих безробітних, які раніше працювали, зросла в порівнянні з 2019 роком, а починаючи з 2021 року й по 2023 рік включно їх чисельність з кожним роком знижувалась відносно попереднього.

Аналіз даних табл. 2.3 проведено за допомогою таких аналітичних показників динаміки, як: абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту. Формули та опис розрахунків за формулами аналітичних показників динаміки наведено у (додаток А) [53, с. 115-117]. Аналіз показників проведено як для загальної чисельності безробітних осіб так і для безробітних осіб, які раніше працювали (входять до загальної чисельності).

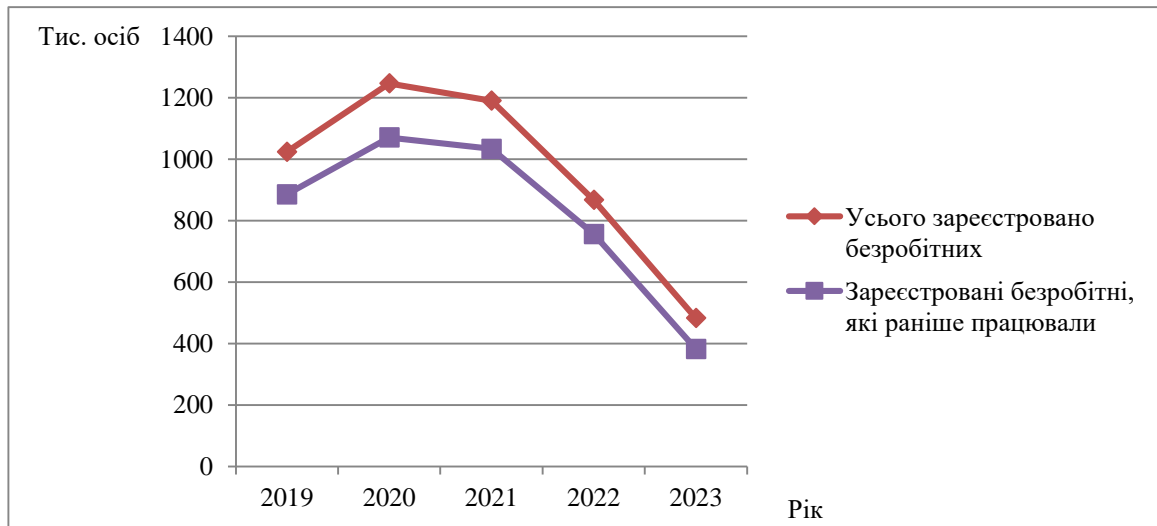

Рисунок 2.2 – Динаміка загальної чисельності зареєстрованих в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках безробітних осіб, а також чисельності безробітних осіб, які раніше працювали

В табл. 2.4 наведено самостійно розраховані аналітичні показники динаміки загальної чисельності зареєстрованих безробітних в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках на основі табл. 2.3.

Таблиця 2.4 – Абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту загальної чисельності безробітних осіб зареєстрованих в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках

№	Показники	Розраховані аналітичні показники динаміки по роках				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	Абсолютний приріст, тис. осіб:	–	222,789	-56,207	-323,372	-384,391
	- ланцюговий	–	222,789	166,582	-156,79	-541,181
2	Темп зростання, %:	–	121,7	95,5	72,8	55,7
	- ланцюговий	–	121,7	116,3	84,7	47,2
3	Темп приросту, %:	–	21,7	-4,5	-27,2	-44,3
	- ланцюговий	–	21,7	16,3	-15,3	-52,8

Згідно з даними табл. 2.4 видно, що у 2023 році було зареєстровано в Державній службі зайнятості на 384,391 тис. (на 44,3%) безробітних осіб менше ніж у 2022 році, а також на 541,181 тис. (на 52,8%) безробітних менше ніж у 2019 році. У 2022 році зареєстровано в Державній службі зайнятості на 323,372 тис. (на 27,2%) безробітних осіб менше ніж у 2021 році, а також на 156,79 тис. (на 15,3%) безробітних менше ніж у 2019 році. У 2021 році було зареєстровано в Державній службі зайнятості на 56,207 тис. (на 4,5%) безробітних осіб менше ніж у 2020 році, та на 166,582 тис. (на 16,3%) безробітних більше ніж у 2019 році. У 2020 році було зареєстровано на 222,789 тис. (на 21,7%) безробітних осіб більше ніж у 2019 році.

В табл. 2.5 наведено самостійно розрахований відсоток кількості зареєстрованих безробітних осіб які раніше працювали від загальної кількості зареєстрованих безробітних у відповідний рік, який розраховано на основі табл. 2.3.

Таблиця 2.5 – Відсоток чисельності зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, від загальної чисельності зареєстрованих безробітних осіб в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках

Відсоток чисельність зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, від загальної кількості зареєстрованих безробітних осіб по роках, %				
2019	2020	2021	2022	2023
86,5	85,9	86,8	87,2	79,2

Згідно з даними табл. 2.5 у 2023 році від загальної кількості зареєстрованих безробітних у Державній службі зайнятості, а саме від 483,245 тис. безробітних, 79,2% складали зареєстровані безробітні особи, які раніше працювали. У 2022 році від 867,636 тис. зареєстрованих безробітних 87,2% складали безробітні, які раніше працювали. У 2021 році від 1191,008 тис. безробітних, 86,8% складали безробітні, які раніше працювали. У 2020 році від 1247,215 тис. безробітних, 85,9% це безробітні особи, які

раніше працювали. У 2019 році від 1024,426 тис. безробітних, 86,5% це безробітні, які раніше працювали.

У табл. 2.6 наведено самостійно розраховані аналітичні показники динаміки чисельності зареєстрованих безробітних в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках, які раніше працювали, на основі табл. 2.3.

Таблиця 2.6 – Абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту чисельності безробітних осіб, які раніше працювали, зареєстрованих в Державній службі зайнятості у 2019-2023 роках

№	Показники	Розраховані аналітичні показники динаміки по роках				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	Абсолютний приріст, тис. осіб:	–	184,955	-36,959	-277,597	-373,971
	- ланцюговий					
	- базисний	–	184,955	147,996	-129,601	-503,572
2	Темп зростання, %:	–	120,9	96,5	73,2	50,6
	- ланцюговий					
	- базисний	–	120,9	116,7	85,4	43,2
3	Темп приросту, %:	–	20,9	-3,5	-26,8	-49,4
	- ланцюговий					
	- базисний	–	20,9	16,7	-14,6	-56,8

Згідно з даними табл. 2.6, а також табл. 2.3 та візуалізацією цих даних на рис. 2.2 видно, що у 2023 році було зареєстровано в Державній службі зайнятості на 373,971 тис. (на 49,4%) безробітних осіб, які раніше працювали, менше ніж у 2022 році, а також на 503,572 тис. (на 56,8%) безробітних, які раніше працювали, менше ніж у 2019 році. У 2022 році зареєстровано в Державній службі зайнятості на 277,597 тис. (на 26,8%) безробітних осіб, які раніше працювали, менше ніж у 2021 році, а також на 129,601 тис. (на 14,6%) безробітних, які раніше працювали, менше ніж у 2019 році. У 2021 році було зареєстровано в Державній службі зайнятості на 36,959 тис. (на 3,5%) безробітних осіб, які раніше працювали, менше ніж у 2020 році, та на 147,996 тис. (на 16,7%) безробітних, які раніше працювали, більше ніж у 2019

році. У 2020 році було зареєстровано на 184,955 тис. (на 20,9%) безробітних осіб, які раніше працювали більше ніж у 2019 році.

Отже, згідно з даними табл. 2.3, табл. 2.4, табл. 2,5, табл. 2.6 та рис. 2.2 можна спостерігати збільшення загальної кількості зареєстрованих безробітних в Державній службі зайнятості у 2020 році порівняно з 2019 роком. В наступних роках загальна кількість зареєстрованих безробітних, починаючи з 2021 року, починає зменшуватись. У 2023 році було зареєстровано найменшу кількість безробітних особливо в порівнянні з 2020 роком, у якому було зареєстровано безробітних найбільше.

На протязі 2019-2023 років кількість зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, складають в кожному році приблизно однаковий відсоток від загальної кількості зареєстрованих безробітних 85,9-87,2% за винятком 2023 року, в якому зареєстровано трохи менше, а саме 79,2%.

Збільшення та зменшення кількості зареєстрованих безробітних, які раніше працювали в цілому повторюють рух загальної кількості зареєстрованих безробітних. У 2020 році було зареєстровано більше ніж у 2019 році, а починаючи з 2021 року кількість зареєстрованих починає падати кожного наступного року, у 2023 році зареєстровано найменшу кількість безробітних осіб, які раніше працювали.

В табл. 2.7 зведено дані з табл. 2.1 та табл. 2.3 щодо кількості вакансій та загальної чисельності безробітних осіб на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках, на основі яких самостійно розраховано дефіцит вакансій та дефіцит кадрів шляхом віднімання кількості зареєстрованих вакансій від загальної чисельності зареєстрованих безробітних осіб у відповідні роки.

За даними табл. 2.7, на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках дефіцит кадрів спостерігається лише у 2019 році, було зареєстровано вакансій більше ніж безробітних, у 2020-2023 роках спостерігається дефіцит вакансій, зареєстровано більше безробітних, ніж вакансій.

Таблиця 2.7 – Дефіцит вакансій та дефіцит кадрів на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках

№	Назва показників	Показники кількості зареєстрованих вакансій та чисельності зареєстрованих безробітних по роках				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	Вакансій, тис. од.	1153,326	829,653	705,816	396,337	329,436
2	Безробітних, тис. осіб	1024,426	1247,215	1191,008	867,636	483,245
3	Дефіцит вакансій (-), дефіцит кадрів (+)	128,900	-417,562	-485,192	-471,299	-153,809

На (рис. 2.3) зображено гістограму яка відображає кількість вакансій та чисельність безробітних осіб на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках, яку сформовано на основі даних табл. 2.7.

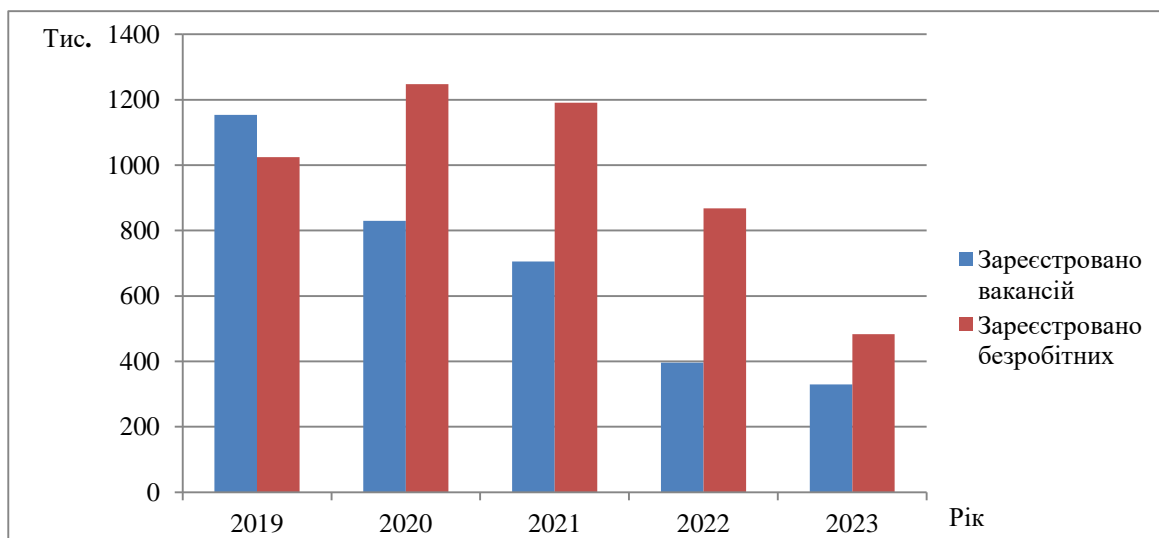

Рисунок 2.3 – Кількість вакансій та чисельність безробітних осіб на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках

Згідно з даними наведеними у табл. 2.7 та згідно з рис. 2.3, у 2023 році було зареєстровано у Державній службі зайнятості більше безробітних осіб (483,245 тис.) ніж вакансій (329,436 тис.), дефіцит вакансій становить 153,809 тис. У 2022 році було зареєстровано більше безробітних осіб (867,636 тис.) ніж вакансій (396,337 тис.), дефіцит вакансій становить 471,299 тис. У 2021 році було зареєстровано більше безробітних осіб

(1191,008 тис.) ніж вакансій (705,816 тис.), дефіцит вакансій становить 485,192 тис. У 2020 році було зареєстровано більше безробітних осіб (1247,215 тис.) ніж вакансій (829,653 тис.), дефіцит вакансій становить 417,562 тис. У 2019 році було зареєстровано менше безробітних осіб (1024,426 тис.) ніж вакансій (1153,326 тис.), дефіцит кадрів становить 128,900 тис. осіб.

Отже, за даними табл. 2.7 та рис. 2.3 у 2019 році було зареєстровано більше вакансій ніж безробітних, тобто попит перевищував пропозицію, не вистачало претендентів на пропоновану роботу на зареєстрованому ринку праці України. У 2020-2023 роках на зареєстрованому ринку праці України було зареєстровано менше вакансій ніж безробітних, тобто пропозиція перевищувала попит, не вистачало робочих місць. Дефіцит вакансій почав спостерігатися у 2020 році, у 2021 році дефіцит вакансій став ще більшим ніж у 2020 році, у 2022 році дефіцит вакансій трохи зменшився порівняно з 2021 роком. Найгірша ситуація щодо дефіциту вакансій була у 2021 році, коли дефіцит вакансій становив 485,192 тис. У 2023 році ситуація покращилась відносно 2020-2022 років, особливо в порівнянні з 2021 роком.

2.2 Аналіз попиту та пропозиції на зареєстрованому ринку праці України за областями та видами економічної діяльності у 2022-2023 роках

В даному підрозділі проаналізовано кількість зареєстрованих вакансій та чисельність зареєстрованих безробітних осіб на зареєстрованому ринку праці України за областями у 2022-2023 роках, а також кількість зареєстрованих вакансій та чисельність зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, за видами економічної діяльності у 2022-2023 роках.

У (додаток Б) зведено інформацію щодо кількості зареєстрованих в Державній службі зайнятості вакансій та чисельності безробітних осіб за областями у 2022-2023 роках [52]. Також, у (додаток Б) зведено самостійно

розраховані дефіцит вакансій та дефіцит кадрів за відповідними областями у 2022 році та 2023 році. Розрахунок виконано шляхом віднімання кількості зареєстрованих вакансій від чисельності зареєстрованих безробітних осіб за відповідними областями та у відповідні періоди часу. У (додаток Б) зведено інформацію з розміщених даних на сайті «Державний центр зайнятості», а саме взято з: «Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у 2022 році» та «Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у 2023 році» [52].

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), у 2022 році найбільше було зареєстровано у Державній службі зайнятості вакансій у Дніпропетровській (39,9 тис. вакансій, це 10,1% від загальної кількості зареєстрованих у 2022 році), Львівській (29 тис., 7,3%) областях та у місті Київ (28,7 тис., 7,2%). Найменше зареєстровано вакансій у Державній службі зайнятості 2022 року у Луганській (1,8 тис., 0,5%) та Херсонській (2,4 тис., 0,6%) областях.

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), у 2023 році найбільше було зареєстровано у Державній службі зайнятості вакансій у Львівській (33,9 тис. вакансій, це 10,3% від загальної кількості зареєстрованих у 2023 році), Дніпропетровській (29,5 тис., 9%) областях та у місті Київ (26,6 тис., 8,1%). Найменше зареєстровано вакансій у Державній службі зайнятості 2023 року у Луганській області (жодної вакансії), Херсонській (1,1 тис., 0,3% від загальної кількості), Запорізькій (4,6 тис., 1,4%), Закарпатській (6,1 тис., 1,9%) та Чернівецькій (6,4 тис., 1,9%) областях.

У 2023 році як і у 2022 році серед областей де найбільше зареєстровано вакансій є Львівська та Дніпропетровська області, а також місто Київ. У 2023 році як і у 2022 році серед областей де зареєстровано найменше вакансій є Луганська та Херсонська області.

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), у 2022 році найбільше у Державній службі зайнятості безробітних осіб було зареєстровано у Дніпропетровській (80,5 тис., 9,3% від загальної кількості зареєстрованих безробітних осіб), Харківській (54,3 тис., 6,3%), Полтавській (48,7 тис., 5,6%)

областях, місті Київ (46,7 тис., 5,4%) та Вінницькій (46,3 тис., 5,3%) області. Найменше безробітних осіб у 2022 році було зареєстровано у Луганській (10,2 тис., 1,2%), Чернівецькій (15 тис., 1,7%), Херсонській (15,5 тис., 1,8%) та Закарпатській (17,5 тис., 2%) областях.

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), у 2023 році найбільше у Державній службі зайнятості безробітних осіб було зареєстровано у Дніпропетровській (45,5 тис., 9,4% від загальної кількості зареєстрованих безробітних осіб), Харківській (33,9 тис., 7%), Київській (26 тис., 5,4%) та Полтавській (24 тис., 5%) областях. Найменше безробітних осіб у 2023 році було зареєстровано у Луганській (4,5 тис., 0,9%), Чернівецькій (8,1 тис., 1,7%), Херсонській (9,0 тис., 1,9%), Закарпатській (10 тис., 2,1%) та Тернопільській (10,1 тис., 2,1%) областях.

У 2023 році як і у 2022 році, серед областей де зареєстровано найбільше безробітних осіб є Дніпропетровська, Харківська та Полтавська області. У 2023 році як і у 2022 році серед областей де зареєстровано найменше безробітних осіб є Луганська, Чернівецька, Херсонська та Закарпатська області.

На (рис. 2.4) зображено гістограму яка відображає кількість вакансій та чисельність безробітних на зареєстрованому ринку праці України у 2022 році по областях. Рис. 2.4 створено на основі даних наведених у (додаток Б).

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), а також згідно з рис. 2.4, на зареєстрованому ринку праці України у 2022 році було зареєстровано безробітних більше ніж вакансій у всіх областях України включно з містом Київ. Тобто у всіх областях та місті Київ 2022 року пропозиція перевищувала попит, не вистачало робочих місць.

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), а також згідно з рис. 2.4, у 2022 році на зареєстрованому ринку праці України найбільший дефіцит вакансій спостерігається у таких областях, як: Дніпропетровська (дефіцит вакансій складає 40,6 тис.), Харківська (дефіцит вакансій складає 36 тис.), Запорізька (дефіцит вакансій складає 30,2 тис.).

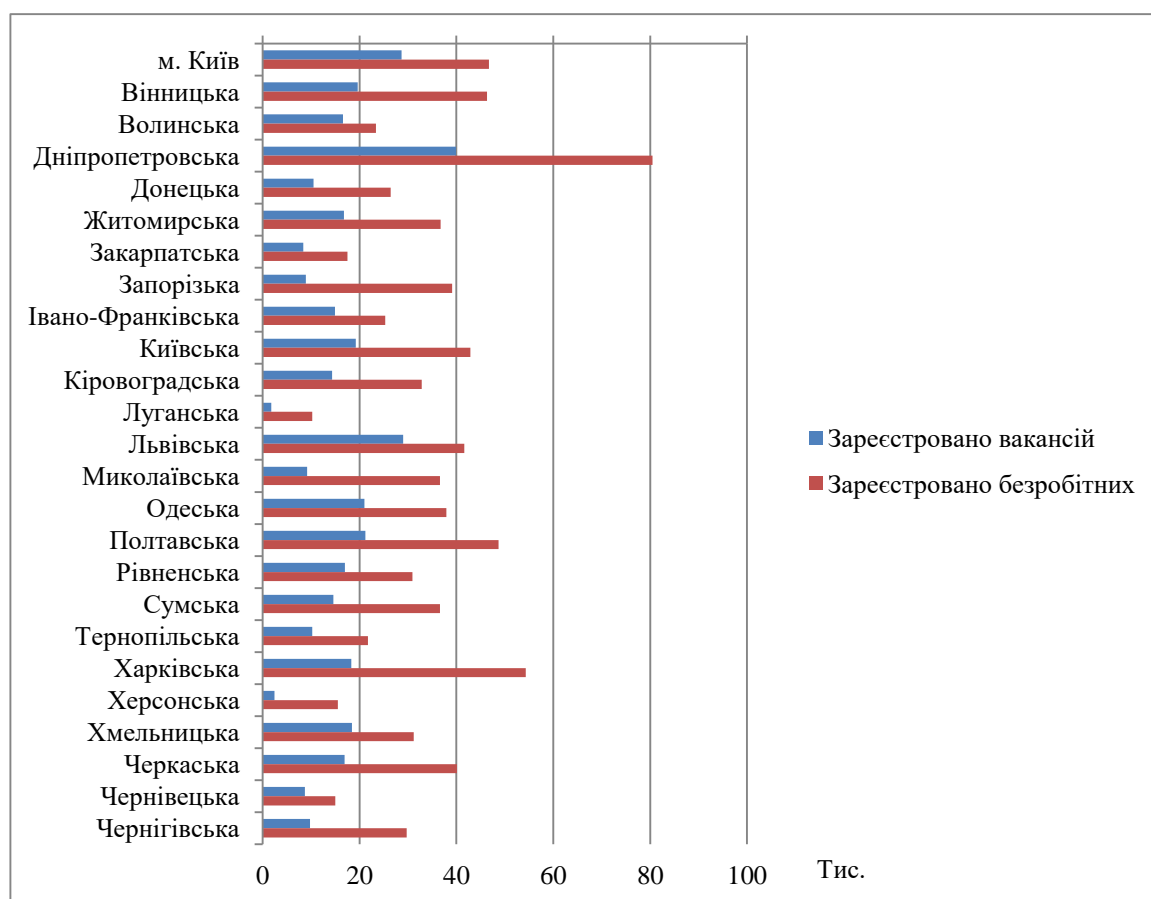

Рисунок 2.4 – Кількість вакансій та чисельність безробітних осіб на зареєстрованому ринку праці України у 2022 році по областях

На (рис. 2.5) зображено гістограму яка відображає кількість вакансій та чисельність безробітних на зареєстрованому ринку праці України у 2023 році по областях. Рис. 2.5 створено на основі даних наведених у (додаток Б).

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), а також згідно з рис. 2.5, на зареєстровано ринку праці України у 2023 році було зареєстровано вакансій більше ніж безробітних осіб у Львівській області (дефіцит кадрів складає 10 тис.), місті Київ (дефіцит кадрів складає 6,4 тис.), Волинській (дефіцит кадрів складає 1,4 тис.) та Тернопільській (дефіцит кадрів складає 0,9 тис.) областях. Тобто в цих областях попит перевищував пропозицію, не вистачало претендентів. В інших областях (а саме в 21 області) чисельність зареєстрованих безробітних осіб перевищувала кількість зареєстрованих

вакансій. Тобто пропозиція перевищувала попит, не вистачало робочих місць.

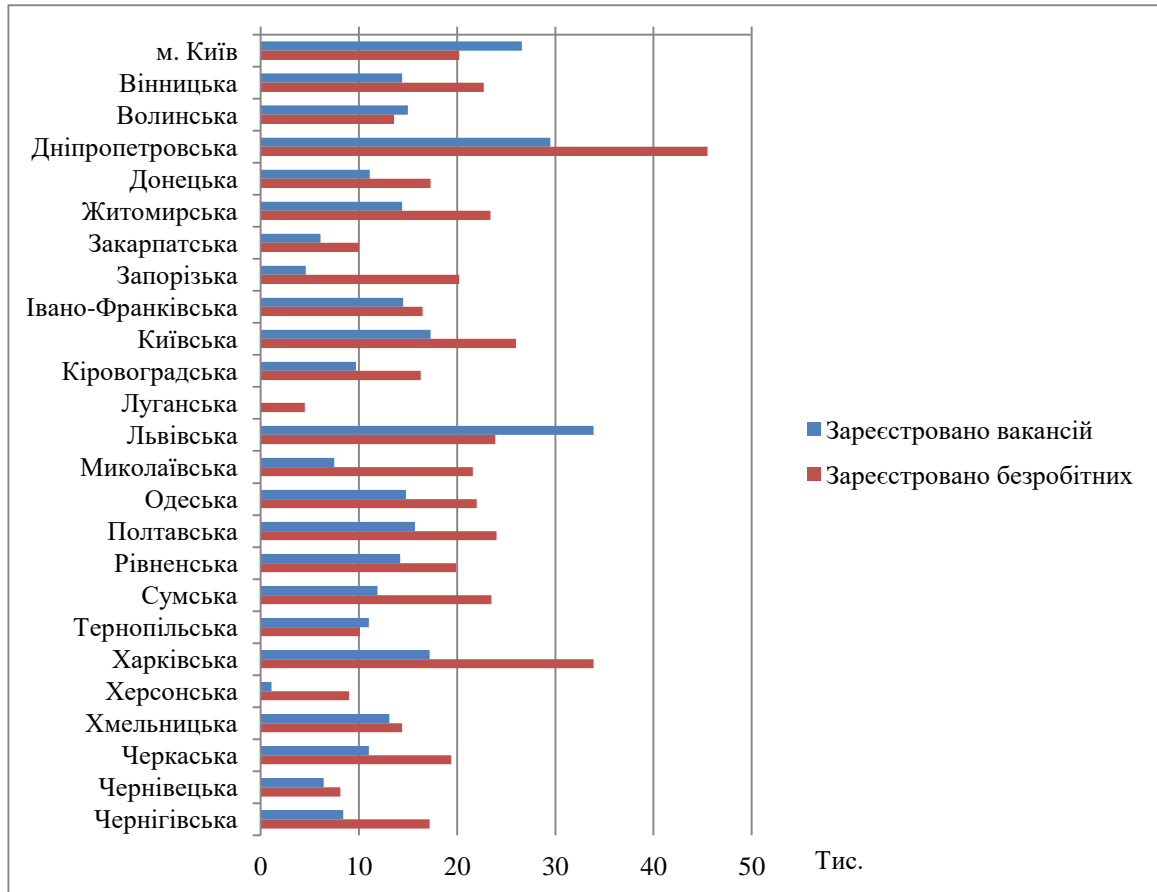

Рисунок 2.5 – Кількість вакансій та чисельність безробітних осіб на зареєстрованому ринку праці України у 2023 році по областях

Згідно з даними наведеними у (додаток Б), а також згідно з рис. 2.5, у 2023 році на зареєстрованому ринку праці України найбільший дефіцит вакансій спостерігається у таких областях, як: Харківська (дефіцит вакансій складає 16,7 тис.), Дніпропетровська (дефіцит вакансій складає 16 тис.), Запорізька (дефіцит вакансій складає 15,6 тис.), Миколаївська (дефіцит вакансій складає 14,1 тис.).

У 2023 році як і у 2022 році серед областей де спостерігається найбільший дефіцит вакансій є Харківська, Дніпропетровська та Запорізька області.

У (додаток В) зведено інформацію щодо кількості зареєстрованих в Державній службі зайнятості вакансій та чисельності безробітних осіб за видами економічної діяльності у 2022-2023 роках [52]. Також, у (додаток В) зведено самостійно розраховані дефіцит вакансій та дефіцит кадрів за відповідними видами економічної діяльності у 2022 році та 2023 році. Розрахунок виконано шляхом віднімання кількості зареєстрованих вакансій від чисельності зареєстрованих безробітних осіб за відповідними видами економічної діяльності та у відповідні періоди часу. У (додаток В) зведено інформацію з розміщених даних на сайті «Державний центр зайнятості», а саме взято з: «Кількість вакансій та кількість безробітних за видами економічної діяльності» у 2022-2023 роках [52].

Згідно з даними наведеними у (додаток В), у 2022 році у Державній службі зайнятості було зареєстровано найбільше вакансій за такими видами економічної діяльності, як: переробна промисловість (72,3 тис., 18,2% від загальної кількості зареєстрованих); сільське, лісове та рибне господарство (67,4 тис., 17%); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (56,1 тис., 14,2%). Найменше вакансій у 2022 році було зареєстровано за такими видами економічної діяльності, як: інформація та телекомунікації (2,1 тис., 0,5%); фінансова та страхова діяльність (2,4 тис., 0,6%); надання інших видів послуг (2,4 тис., 0,6%); операції з нерухомим майном (3 тис., 0,8%); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (3,8 тис., 1%).

Згідно з даними наведеними у (додаток В), у 2023 році у Державній службі зайнятості було зареєстровано найбільше вакансій за такими видами економічної діяльності, як: переробна промисловість (57,7 тис., 17,5% від загальної кількості зареєстрованих); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (53,5 тис., 16,2%); освіта (42,5 тис., 12,9%). Найменше вакансій у 2023 році було зареєстровано за такими видами економічної діяльності, як: інформація та телекомунікації (1,5 тис., 0,5%); фінансова та страхова діяльність (2 тис., 0,6%); операції з нерухомим майном

(2,7 тис., 0,8%); надання інших видів послуг (2,8 тис., 0,9%); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (3,7 тис., 1,1%).

У 2023 році як і у 2022 році серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільше зареєстрованих вакансій є: переробна промисловість; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів. У 2023 році як і у 2022 році серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найменше зареєстрованих вакансій є: інформація та телекомунікації; фінансова та страхова; операції з нерухомим майном; надання інших видів послуг; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок.

Згідно з даними наведеними у (додаток В), у 2022 році у Державній службі зайнятості було зареєстровано найбільше безробітних осіб, які раніше працювали за такими видами економічної діяльності, як: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (155,1 тис., 20,5%); переробна промисловість (113,7 тис., 15%); сільське, лісове та рибне господарство (110,1 тис., 14,6%); державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (102,8 тис., 13,6%). Найменше у 2023 році зареєстровано безробітних осіб, які раніше працювали за такими видами економічної діяльності, як: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (4,9 тис., 0,6%); надання інших видів послуг (6,1 тис., 0,8%); операції з нерухомим майном (7 тис., 0,9%); водопостачання, каналізація, поводження з відходами (7,5 тис., 1%).

Згідно з даними наведеними у (додаток В), у 2023 році у Державній службі зайнятості було зареєстровано найбільше безробітних осіб, які раніше працювали за такими видами економічної діяльності, як: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (77,7 тис., 20,3%); переробна промисловість (58,8 тис., 15,4%); державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (58,6 тис., 15,3%); сільське, лісове та рибне господарство (42,5 тис., 11,1%). Найменше у 2023 році зареєстровано безробітних осіб, які раніше працювали за такими видами економічної

діяльності, як: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (2,5 тис., 0,7%); надання інших видів послуг (3,1 тис., 0,8%); операції з нерухомим майном (3,5 тис., 0,9%); водопостачання, каналізація, поводження з відходами (4,8 тис., 1,3%); інформація та телекомунікації (4,8 тис., 1,3%); добувна промисловість і розроблення кар'єрів (5 тис., 1,3%).

У 2023 році як і у 2022 році серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільше зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, є: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; переробна промисловість; державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування; сільське, лісове та рибне господарство. У 2023 році як і у 2022 році серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найменше зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали, є: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг; операції з нерухомим майном; водопостачання, каналізація, поводження з відходами.

У (додаток Г) зображено гістограму яка відображає кількість вакансій та чисельність безробітних, які раніше працювали, на зареєстрованому ринку праці України у 2022 році за видами економічної діяльності. Гістограму у (додаток Г) створено на основі даних наведених у (додаток В).

Згідно з даними наведеними у (додаток В), а також згідно з (додаток Г), на зареєстровано ринку праці України у 2022 році було зареєстровано вакансій більше ніж безробітних осіб, які раніше працювали, за такими видами економічної діяльності, як: освіта (дефіцит кадрів складає 14,3 тис.); водопостачання, каналізація, поводження з відходами (дефіцит кадрів складає 1,2 тис.). Тобто попит перевищував пропозицію за двома видами економічної діяльності. За іншими видами економічної діяльності було зареєстровано більше безробітних осіб, які раніше працювали, ніж вакансій. Тобто пропозиція перевищувала попит за 17 видами економічної діяльності.

Згідно з даними наведеними у (додаток В), а також згідно з (додаток Г), у 2022 році на зареєстрованому ринку праці України найбільший дефіцит

вакансій спостерігається за такими видами економічної діяльності, як: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (дефіцит вакансій складає 99 тис.); державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (дефіцит вакансій складає 77,9 тис.); сільське, лісове та рибне господарство (дефіцит вакансій складає 42,7 тис.); переробна промисловість (дефіцит вакансій складає 41,4 тис.).

У (додаток Д) зображено гістограму яка відображає кількість вакансій та чисельність безробітних, які раніше працювали, на зареєстрованому ринку праці України у 2023 році за видами економічної діяльності. Гістограму у (додаток Д) створено на основі даних наведених у (додаток В).

Згідно з даними наведеними у (додаток В), а також згідно з (додаток Д), на зареєстрованому ринку праці України у 2023 році було зареєстровано вакансій більше ніж безробітних осіб, які раніше працювали, за 8 видами економічної діяльності. Тобто попит перевищував пропозицію за восьми видами економічної діяльності. За іншими видами економічної діяльності було зареєстровано більше безробітних осіб, які раніше працювали, ніж вакансій. Тобто пропозиція перевищувала попит за 11 видами економічної діяльності.

Згідно з даними наведеними у (додаток В), а також згідно з (додаток Д), у 2023 році на зареєстрованому ринку праці України найбільший дефіцит кадрів спостерігається за такими видами економічної діяльності, як: освіта (дефіцит кадрів складає 26,6 тис.); охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (дефіцит кадрів складає 4,8 тис.); водопостачання, каналізація, поводження з відходами (дефіцит кадрів складає 4,1 тис.).

Згідно з даними наведеними у (додаток В), а також згідно з (додаток Д), у 2023 році на зареєстрованому ринку праці України найбільший дефіцит вакансій спостерігається за такими видами економічної діяльності, як: державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування (дефіцит вакансій складає 33,9 тис.); оптова та роздрібна торгівля, ремонт

автотранспортних засобів і мотоциклів (дефіцит вакансій складає 24,2 тис.); сільське, лісове та рибне господарство (дефіцит вакансій складає 13 тис.).

У 2023 році як і у 2022 році серед видів економічної діяльності за якими спостерігається дефіцит кадрів є: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами. У 2023 році як і у 2022 році серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільший дефіцит вакансій є: державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; сільське, лісове та рибне господарство.

2.3 Аналіз середньомісячної та мінімальної заробітної плати. Середній розмір заробітної плати у вакансіях за видами економічної діяльності

В даному підрозділі проаналізовано середньомісячну заробітну плату в середньому по економіці України у 2019-2023 роках та мінімальну заробітну плату в Україні у 2019-2023 роках включно з 2024 роком. Також буде розглянуто середній розмір заробітної плати у вакансіях за видами економічної діяльності на 1 січня 2023 року та 1 січня 2024 року на зареєстрованому ринку праці України.

В табл. 2.8 зведено інформацію щодо середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України у 2019-2023 роках (за третій квартал кожного року) [56]. Табл. 2.8 сформовано з використанням інформації розміщеної на сайті «Державна служба статистики України», а саме взято з: «Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за квартал» за 2019-2023 роки [56].

Згідно з даними табл. 2.8, найвища середньомісячна заробітна плата у середньому по економіці України у 2019-2023 роках (за третій квартал) спостерігається у третьому кварталі 2023 року, а саме становить 17,937 тис. грн. Найнижча середньомісячна заробітна плата у середньому по економіці

України у 2019-2023 роках (у третьому кварталі) спостерігається у третьому кварталі 2019 року, а саме становить 10,732 тис. грн.

Таблиця 2.8 – Середньомісячна заробітна плата у середньому по економіці України у 2019-2023 роках [56]

Вид	Середньомісячна заробітна плата за III квартал по роках, тис. грн				
	III квартал 2019	III квартал 2020	III квартал 2021	III квартал 2022	III квартал 2023
У середньому по економіці	10,732	11,750	14,194	14,619	17,937

На (рис. 2.6) зображено графік який відображає зміну розміру середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України у 2019-2023 роках (за третій квартал кожного року), який сформовано на основі табл. 2.8.

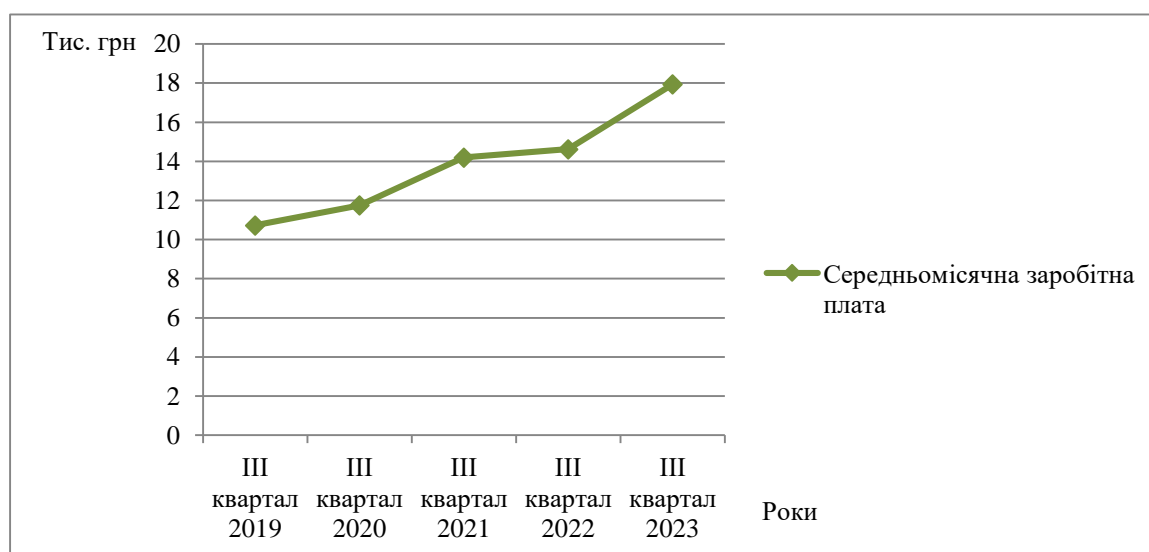

Рисунок 2.6 – Середньомісячна заробітна плата у середньому по економіці України у 2019-2023 роках (за третій квартал кожного року)

На рис. 2.6 можна спостерігати, що у 2019-2023 роках у третьому кварталі кожного наступного року в порівнянні з попереднім третім

кварталом минулого року збільшувався розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України.

Аналіз даних табл. 2.8 проведено за допомогою таких аналітичних показників динаміки, як: абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту. Формули та опис розрахунків за формулами аналітичних показників динаміки наведено у (додаток А) [53, с. 115-117].

У табл. 2.9 наведено самостійно розраховані аналітичні показники динаміки середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України у 2019-2023 роках (за щорічний третій квартал) на основі табл. 2.8.

Згідно з даними табл. 2.9 видно, що у третьому кварталі 2023 року розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України в порівнянні з третім кварталом 2022 року збільшився на 3,318 тис. грн, на 22,7%, а в порівнянні з 2019 роком збільшився на 7,205 тис. грн, на 67,1%.

Таблиця 2.9 – Абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України у 2019-2023 роках

№	Показники	Розраховані аналітичні показники динаміки по роках				
		III квартал 2019	III квартал 2020	III квартал 2021	III квартал 2022	III квартал 2023
1	Абсолютний приріст, тис. грн:	–	1,018	2,444	0,425	3,318
	- ланцюговий	–	1,018	3,462	3,887	7,205
2	Темп зростання, %:	–	109,5	120,8	103,0	122,7
	- ланцюговий	–	109,5	132,3	136,2	167,1
3	Темп приросту, %:	–	9,5	20,8	3,0	22,7
	- ланцюговий	–	9,5	32,3	36,2	67,1

За даними табл. 2.9 видно, що у третьому кварталі 2022 року розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України в

порівнянні з третім кварталом 2021 року збільшився на 425 грн, на 3%, а в порівнянні з 2019 роком збільшився на 3,887 тис. грн, на 36,2%. У третьому кварталі 2021 року в порівнянні з третім кварталом 2020 року збільшився на 2,444 тис. грн, на 20,8%, а в порівнянні з 2019 роком збільшився на 3,462 тис. грн, на 32,3%. У третьому кварталі 2020 року в порівнянні з третім кварталом 2019 року збільшився на 1,018 тис. грн, на 9,5%.

Отже, за даними табл. 2.8, табл. 2.9 та рис. 2.6 можна спостерігати, що розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України збільшувався кожного року у третьому кварталі в порівнянні з попереднім третім кварталом минулого року, а також можна спостерігати збільшення у кожному третьому кварталі 2020-2023 років в порівнянні з третім кварталом 2019 року. Найбільше збільшення розміру середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України в порівнянні з третім кварталом минулого року спостерігається у третьому кварталі 2023 році, також у третьому кварталі цього року спостерігається найбільше збільшення порівняно з третім кварталом 2019 року. Найменше збільшення розміру середньомісячної заробітної плати спостерігається у третьому кварталі 2022 року в порівнянні з третім кварталом 2021 року. Найбільший розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України спостерігається у третьому кварталі 2023 року, а найнижчий у третьому кварталі 2019 року.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» було встановлено мінімальну заробітну плату з 1 січня 2019 року розміром 4,173 тис. грн [57]. Законом України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» було встановлено мінімальну заробітну плату з 1 січня 2020 року розміром 4,723 тис. грн, з 1 вересня 2020 року 5 тис. грн [58]. Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» було встановлено мінімальну заробітну плату з 1 січня 2021 року розміром 6 тис. грн, з 1 грудня 2021 року розміром 6,5 тис. грн [59]. Законом України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» було встановлено мінімальну

заробітну плату з 1 січня 2022 року розміром 6,5 тис. грн, з 1 жовтня 2022 року 6,7 тис. грн [60]. Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» було встановлено мінімальну заробітну плату з 1 січня 2023 року розміром 6,7 тис. грн [61]. Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» було встановлено мінімальну заробітну плату з 1 січня 2024 року розміром 7,1 тис. грн, а з 1 квітня 2024 року встановлено, що мінімальна заробітна плата повинна складати 8 тис. грн [62].

Розміри мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках зведено до табл. 2.10 [57-62].

Таблиця 2.10 – Мінімальна заробітна плата в Україні у 2019-2024 роках [57-62]

Розмір мінімальної заробітної плати за періоди часу, тис. грн									
з 1 січня 2019	з 1 січня 2020	з 1 вересня 2020	з 1 січня 2021	з 1 грудня 2021	з 1 січня 2022	з 1 жовтня 2022	з 1 січня 2023	з 1 січня 2024	з 1 квітня 2024
4,173	4,723	5,0	6,0	6,5	6,5	6,7	6,7	7,1	8,0

Згідно з даними табл. 2.10, найменший у 2019-2024 роках розмір мінімальної заробітної плати в Україні можна спостерігати з 1 січня 2019 року, а саме 4,173 тис. грн, найбільший розмір мінімальної заробітної плати в Україні встановлено з 1 квітня 2024 року, який повинен становити 8 тис. грн.

На (рис. 2.7) зображено графік який відображає зміну розміру мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках, що сформовано на основі табл. 2.10.

На рис. 2.7 можна спостерігати, що розмір мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках збільшувався у кожному наступному періоді порівняно з кожним попереднім періодом починаючи у період з 1 січня 2020 року й по період з 1 грудня 2021 року включно. У період з 1 січня 2022 року розмір мінімальної заробітної плати порівняно з попереднім періодом не змінився, з 1 жовтня 2022 року зріс в порівнянні з попереднім періодом. У період з 1 січня 2023 року розмір мінімальної заробітної плати в Україні

залишився таким самим як і у минулий період. З 1 січня 2024 розмір мінімальної заробітної плати зріс в порівнянні з минулим періодом, а також повинен зрости у період з 1 квітня 2024 року.

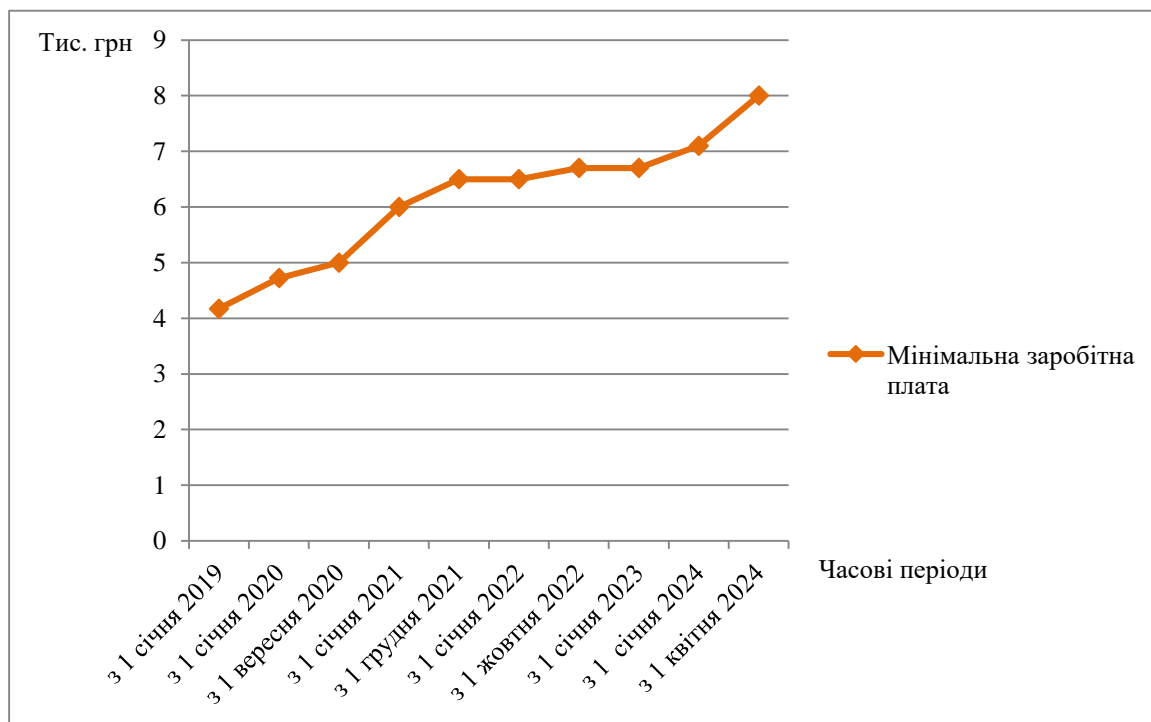

Рисунок 2.7 – Розмір мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках

Аналіз даних табл. 2.10 проведено за допомогою таких аналітичних показників динаміки, як: абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту. Формули та опис розрахунків за формулами аналітичних показників динаміки наведено у (додаток А) [53, с. 115-117].

В табл. 2.11 наведено самостійно розраховані аналітичні показники динаміки мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках на основі табл. 2.10.

Згідно з даними табл. 2.11 видно, що розмір мінімальної заробітної плати в Україні з 1 квітня 2024 року повинен збільшитися порівняно з розміром мінімальної заробітної плати з 1 січня 2024 року на 0,9 тис грн, на

12,7%, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року повинен збільшитися на 3,827 тис. грн, на 91,7%.

Таблиця 2.11 – Абсолютний приріст, темп зростання та темп приросту мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках

№	Показники	Розраховані аналітичні показники динаміки по роках									
		з 1 січня 2019	з 1 січня 2020	з 1 вересня 2020	з 1 січня 2021	з 1 грудня 2021	з 1 січня 2022	з 1 жовтня 2022	з 1 січня 2023	з 1 січня 2024	з 1 квітня 2024
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Абсолютний приріст, тис. грн:	–	0,55	0,277	1,0	0,5	0	0,2	0	0,4	0,9
	- ланцюговий	–	0,55	0,827	1,827	2,327	2,327	2,527	2,527	2,927	3,827
2	Темп зростання, %:	–	113,2	105,9	120,0	108,3	100,0	103,1	100,0	106,0	112,7
	- ланцюговий	–	113,2	119,8	143,8	155,8	155,8	160,6	160,6	170,1	191,7
3	Темп приросту, %:	–	13,2	5,9	20,0	8,3	0,0	3,1	0,0	6,0	12,7
	- ланцюговий	–	13,2	19,8	43,8	55,8	55,8	60,6	60,6	70,1	91,7

Також згідно з даними табл. 2.11 видно, що розмір мінімальної заробітної плати з 1 січня 2024 року порівняно з розміром мінімальної заробітної плати з 1 січня 2023 року збільшився на 0,4 тис. грн, на 6%, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року на 2,927 тис. грн, на 70,1%. Розмір мінімальної заробітної плати в Україні з 1 січня 2023 року порівняно з розміром з 1 жовтня 2022 року не змінився, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 2,527 тис. грн, на 60,6%. Розмір мінімальної заробітної плати з 1 жовтня 2022 року порівняно з розміром з 1 січня 2022 року зріс на 0,2 тис. грн, на 3,1%, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 2,527 тис. грн, на 60,6%. Розмір з 1 січня 2022 року порівняно з розміром з 1 грудня 2021 року не змінився, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 2,327 тис. грн, на 55,8%. Розмір з 1 грудня 2021 року порівняно з розміром з 1 січня 2021 року зріс на 0,5 тис. грн, на 8,3%, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 2,327 тис. грн, на 55,8%. Розмір з 1 січня 2021 року порівняно з розміром з 1 вересня 2020 року зріс на 1 тис. грн, на 20%, а

порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 1,827 тис. грн, на 43,8%. Розмір з 1 вересня 2020 року порівняно з розміром з 1 січня 2020 року зріс на 0,277 тис. грн, на 5,9%, а порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 0,827 тис. грн, на 19,8%. Розмір з 1 січня 2020 року порівняно з розміром з 1 січня 2019 року зріс на 0,55 тис. грн, на 13,2%.

Отже, згідно з даними табл. 2.10, табл. 2.11 та рис. 2.7 можна спостерігати, що у такі періоди часу, як з 1 січня 2020 року, з 1 вересня 2020 року, з 1 січня 2021 року, з 1 грудня 2021 року, з 1 жовтня 2022 року та з 1 січня 2024 року відбувалось збільшення розміру мінімальної заробітної плати в порівнянні з розміром встановленим у попередній період часу, також повинно відбутися збільшення розміру мінімальної заробітної плати в порівнянні з розміром встановленим у попередній період часу з 1 квітня 2024 року. Збільшення розміру мінімальної заробітної плати порівняно з розміром встановленим в попередній період часу не відбулося лише з 1 січня 2022 року та з 1 січня 2023 року, тоді було встановлено розмір мінімальної заробітної плати такий самий як і у попередній період часу. У кожному наступному періоді часу починаючи з 1 січня 2020 року спостерігається все більше й більше збільшення розміру мінімальної заробітної плати відносно періоду з 1 січня 2019 року, за винятком періодів з 1 січня 2022 року та з 1 січня 2023 року, тоді збільшення в порівнянні з періодом з 1 січня 2019 року відбулося рівно на тому ж рівні, що й в попередній період часу. Найбільше збільшення мінімальної заробітної плати в порівнянні з минулим періодом спостерігається у період з 1 січня 2021 року. Найбільше збільшення розміру мінімальної заробітної плати в порівнянні з періодом з 1 січня 2019 року повинно відбутися з 1 квітня 2024 року. З 1 квітня 2024 року встановлено найвищий рівень мінімальної заробітної плати в Україні у 2019-2024 роках, найнижчий рівень спостерігається у період з 1 січня 2019 року. Підвищення мінімальної заробітної плати двічі на рік відбулося у 2020 році, 2021 році та у 2024 році. Якщо брати до уваги підвищення рівня мінімальної заробітної плати в Україні по роках, а не окремих періодах підвищення, то підвищення

мінімальної заробітної плати спостерігається кожного року підряд починаючи з 2020 року й по 2022 рік включно, у 2023 році підвищення не відбулося, відбулося й відбудеться підвищення 2024 року.

У (додаток Е) зведено дані щодо середнього розміру заробітної плати у вакансіях станом на 1 січня 2023 року та на 1 січня 2024 року [52]. Також, у (додаток Е) зведено самостійно розраховані відхилення даних станом на 1 січня 2024 року від даних станом на 1 січня 2023 року. Розрахунок виконано шляхом віднімання даних на 1 січня 2024 року від даних на 1 січня 2023 року. Дані у (додаток Е) зведено з використанням інформації розміщеної на сайті «Державний центр зайнятості», а саме взято з: «Кількість вакансій та кількість безробітних за видами економічної діяльності» у 2022 році та на 1 січня 2023 року, у 2023 році та на 1 січня 2024 року [52].

Згідно з даними наведеними у (додаток Е) середній розмір заробітної плати у вакансіях усього станом на 1 січня 2023 року становив 10,084 тис. грн, станом на 1 січня 2024 року 11,558 тис. грн, тобто, можна спостерігати збільшення середнього розміру заробітної плати у вакансіях усього станом на 1 січня 2024 року відносно 1 січня 2023 року на 1,474 тис. грн. Середній розмір заробітної плати у вакансіях станом на 1 січня 2024 році відносно 1 січня 2023 року збільшився за 15 видами економічної діяльності, а зменшився за такими, як: добувна промисловість і розроблення кар'єрів (зменшився на 0,102 тис. грн); інформація та телекомунікації (на 5,584 тис. грн); освіта (на 0,088 тис. грн); охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (на 0,163 тис. грн).

Згідно з даними наведеними у (додаток Е), можна спостерігати найвищий середній розмір заробітної плати у вакансіях станом на 1 січня 2023 року за такими видами економічної діяльності, як: інформація та телекомунікації (19,584 тис. грн); добувна промисловість і розроблення кар'єрів (12,956 тис. грн); охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (12,073 тис. грн). Найнижчий середній розмір заробітної плати у вакансіях станом на цей період можна спостерігати за такими видами економічної

діяльності, як: тимчасове розміщування й організація харчування (7,605 тис. грн); освіта (8,155 тис. грн); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (8,364 тис. грн); надання інших видів послуг (8,484 тис. грн); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (8,503 тис. грн).

Згідно з даними наведеними у (додаток Е), можна спостерігати найвищий середній розмір заробітної плати у вакансіях станом на 1 січня 2024 року за такими видами економічної діяльності, як: фінансова та страхова діяльність (26,377 тис. грн); інформація та телекомунікації (14 тис. грн); будівництво (13,449 тис. грн). Найнижчий середній розмір заробітної плати у вакансіях станом на цей період можна спостерігати за такими видами економічної діяльності, як: освіта (8,067 тис. грн); мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (8,643 тис. грн); тимчасове розміщування й організація харчування (9,360 тис. грн); діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (9,986 тис. грн); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (10,497 тис. грн).

На 1 січня 2024 року як і на 1 січня 2023 року серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільший розмір середньої заробітної плати у вакансіях є інформація та телекомунікації. На 1 січня 2024 року як і на 1 січня 2023 року серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найнижчий розмір середньої заробітної плати у вакансіях є: освіта; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; тимчасове розміщування й організація харчування; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Висновки до розділу 2

Отже, з 2020 року й по 2023 рік кількість зареєстрованих вакансій у Державній службі зайнятості з кожним роком зменшувалась, на протязі 2019-2023 років найменше зареєстровано у 2023 році. У 2020 році було

zareєстровано найбільше безробітних у 2019-2023 роках. З 2021 року й по 2023 рік кількість zareєстрованих безробітних з кожним роком стає все менше. У 2023 році було zareєстровано найменше безробітних. У 2019 році на zareєстрованому ринку праці України не вистачало претендентів на пропоновану роботу. У 2020-2023 роках не вистачало робочих місць.

У 2022 році у всіх областях України та місті Київ включно спостерігається дефіцит вакансій. У 2023 році дефіцит кадрів спостерігається у Львівській області, місті Київ, Волинській та Тернопільській областях, тобто не вистачало претендентів на пропоновану роботу. В інших 21 області спостерігається дефіцит вакансій. Харківська, Дніпропетровська та Запорізька області у 2023 році як і у 2022 році є серед областей де спостерігається найбільший дефіцит вакансій.

У 2022 році дефіцит кадрів спостерігається за двома видами економічної діяльності, а саме за: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами. За іншими 17 видами економічної діяльності спостерігається дефіцит вакансій. У 2023 році дефіцит кадрів спостерігається за 8 видами економічної діяльності, дефіцит вакансій за 11 видами. Серед видів економічної діяльності за якими спостерігається дефіцит кадрів у 2023 році як і у 2022 році є: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами. Серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільший дефіцит вакансій у 2023 році як і у 2022 році є: державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; сільське, лісове та рибне господарство.

У 2019-2023 роках розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України збільшувався з кожним роком, найвищий розмір спостерігається у 2023 році, найнижчий у 2019 році.

У 2019-2024 роках починаючи з 2020 року й по 2022 рік включно відбувалося підвищення мінімальної заробітної плати кожного року підряд, у 2023 році підвищення не відбулося, у 2024 році підвищення відбулося з 1

січня й відбудеться з 1 квітня. З 1 квітня 2024 року встановлено найвищий розмір мінімальної заробітної плати у 2019-2024 роках, найменший розмір спостерігається з 1 січня 2019 року.

Серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільший розмір середньої заробітної плати у вакансіях на 1 січня 2024 року як і на 1 січня 2023 року є інформація та телекомунікації, а серед видів де спостерігається найменший розмір є: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; тимчасове розміщування й організація харчування; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

РОЗДІЛ 3

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ПОВЕРНЕННЯ БІЖЕНЦІВ З-ЗА КОРДОНУ, ЗНИЖЕННЯ ДЕФІЦИТУ КАДРІВ ТА ДЕФІЦИТУ ВАКАНСІЙ У ОБЛАСТЯХ

3.1 Економічне стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України

В даному підрозділі сформовано пропозиції для влади України щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону назад до України.

В підрозділі 1.3 даної роботи було зазначено про те, що в статті [33] автори проаналізували вплив повномасштабного вторгнення РФ в Україну на майбутнє населення нашої країни, провівши серію демографічних прогнозів з різними припущеннями стосовно частки біженців котрі можуть повернутися до України [33, с. 1]. В статті [33] автори зазначають, що чисельність населення України в майбутньому значною мірою залежатиме від чисельності нинішніх біженців та від того, чи зможуть вони повернутися на батьківщину чи ні (за умови відсутності великих жертв серед цивільного населення) [33, с. 8].

При збереженні нинішньої демографічної тенденції, протягом наступних двох десятиліть збільшиться кількість людей віком 65 років та старше, кількість працездатного населення у віці 16-64 роки може зменшитися на 18%, а кількість дітей віком 0-15 років може зменшитися на 35% [33, с. 8]. В статті [33] говориться, що усі сценарії з урахуванням наслідків війни свідчать про подальше зменшення чисельності населення України працездатного віку та дітей: при сценарії один кількість працездатного населення скоротиться на 21%, дітей на 36%; при сценарії два працездатне населення скоротиться на 39%, а кількість дітей на 52%; при

сценарії три кількість працездатного населення скоротиться на 47%, дітей на 59% [33, с. 7-9].

Автори у висновку статті [33] говорять, що результати їхнього дослідження підкреслюють важливість відновлення України після війни таким чином, щоб дати змогу та залучити біженців повернутися [33, с. 9]. Глядячи на результати їх дослідження з цим твердженням важко не погодитися.

В статті [33] автори розробили чотири варіанти проєкцій включаючи базову лінію [33, с. 5]. Ці варіанти базуються на тогочасній поточній статистиці (січень 2023 року) щодо втрат та біженців: 10 тис. загиблих серед української армії; 6,952 тис. загиблих серед цивільного населення; 8 млн біженців [33, с. 5].

Як зазначалося в підрозділі 1.3, згідно з даними сайту «Operational Data Portal», у світі (останнє оновлення цих даних відбулося 31 грудня 2023 року) зафіксовано 6,444 млн біженців з України [30]. На сайті «ОСНА» 10 січня 2024 року опубліковано інформацію, в якій зазначається, що підтверджена кількість цивільних осіб, загиблих з лютого 2022 року, перевищила 10,2 тис. осіб [63].

Кількість біженців згідно з останніми даними стало менше ніж зазначено в статті [33], але їх кількість ще досі досить велика, кількість загиблих цивільних осіб за останніми даними є більшою ніж зазначено в статті [33]. Проблема з чисельністю населення України в майбутньому є досі актуальною.

На сайті дослідницької агенції «Info Sapiens» містяться дані, опубліковані 7 вересня 2023 року, про те, що у листопаді 2022 року найбільшу групу серед усіх біженців, і дітей, і дорослих, складала жінки 35-49 років (20%), меншою була частка жінок віком 25-34 років (9%), серед усіх дорослих частка жінок становила 83% [64]. Загальна частка чоловіків серед усіх біженців у листопаді 2022 року становила близько 35%, серед дорослих 16,6% [64]. Станом на листопад 2022 року близько половини усіх

українських біженців, 52%, складала діти до 18 років [64]. Станом на травень 2023 року серед дорослих збільшилась частка чоловіків і становила 22 %, частка дорослих чоловіків серед людей зі статусом тимчасового статусу в Європейському Союзі збільшилася з 27% до 29%, частка дітей майже не змінилася [64]. У травні 2023 року 63% опитаних українців мали вищу або незакінчену вищу освіту, 24% мали середню спеціальну освіту, 11% мали загальну середню освіту, 2% незакінчену середню освіту [64].

Тобто, серед біженців за кордоном перебуває досить велика кількість освічених громадян України працездатного віку.

Згідно з даними які містяться у звіті «Дослідження становища вимушених мігрантів з України за кордоном і їхніх планів щодо повернення в Україну», за стабільною шкалою ймовірності повернення вимушених мігрантів з-за кордону до завершення війни становить 33 зі 100 (нуль балів значить точно не повернуться – 32%, 1-50 балів значить радше не повернуться – 38%, 51-99 балів значить радше повернуться – 20%, 100 балів значить точно повернуться – 10%), а після повного завершення війни 66 зі 100 (нуль балів значить точно не повернуться – 6%, 1-50 балів значить радше не повернуться – 27%, 51-99 балів значить радше повернуться – 35%, 100 балів значить точно повернуться – 33%) [65, с. 15]. Як зазначено у звіті [65], показово, що ймовірність повернення до України після завершення війни є удвічі вищою ніж до її завершення [65, с. 15]. Також у звіті [66] пишеться, що у регіональному розрізі серед тих, хто точно не планують повернутися до завершення війни – кожен третій – ці мешканці Сходу України (32,7%), кожен четвертий – це Півдня (24,6%), найменша частка (5,7%) – це мешканці Заходу [65, с. 15]. Серед тих, хто точно не планують повертатися після війни спостерігається аналогічна ситуація: найбільша частка серед вихідців зі Сходу (31,1%) та Півдня (26,2%), найменше з Заходу та Півночі (по 4,9%) [65, с. 15].

У звіті [65] говориться, що головними умовами повернення українських вимушених мігрантів назад до України є [65, с. 15]:

- завершення війни та підвищення рівня безпеки;
- наявність роботи (бажано за фахом) та гідної її оплати;
- вирішення житлового питання;
- подолання корупції;
- покращення якості життя;
- відновлення економіки України.

Найсильніше зменшують бажання та готовність українських вимушених мігрантів за кордоном повертатися назад до України очікування, упевненість, що навіть після війни в Україні якість життя буде низькою (60%), ймовірність того, що РФ після закінчення війни знову може напасти на Україну, а також відсутність відповідної роботи в Україні (по 37%) [65, с. 16]. Більшість українських вимушених мігрантів перебуваючи за кордоном висловили бажання повернутися саме до свого дому, туди де проживали до повномасштабного вторгнення, а чверть опитаних готові розглядати варіант поселення в інших регіонах України [65, с. 16].

Як видно з вищенаведеної інформації, зі звіту [65], більшість українських біженців за кордоном не бажають повертатися в Україну до завершення війни, тому деякі заходи щодо стимулювання їхнього повернення варто вживати вже після повного завершення війни.

Першою пропозицією для влади України щодо економічного стимулювання державою українських біженців повертатися до України з-за кордону є фінансова підтримка осіб які повернуться до України після закінчення війни.

На сайті «Урядовий портал» 29 січня 2024 року опубліковано новину, про те, що ВПО та українські мігранти, які повертаються з-за кордону, зможуть отримувати допомогу малозабезпеченим родинам [66]. 26 січня Урядом прийнята постанова, яка розширює можливості призначення допомоги малозабезпеченим, щоб ті родини, які опинились у ризику бідності, могли активніше нею користуватися [66]. Це Постанова Кабінету

Міністрів України «Деякі питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій осіб» [67].

Уряд має на меті підтримувати внутрішньо переміщених осіб та українців, котрі повертатимуться із-за кордону та ще не встигли працевлаштуватися в Україні та не мають власних джерел доходів [66]. Допомога призначатиметься на шість місяців для родин які повернулися в Україну після тривалого (понад 90 днів поспіль) перебування за кордоном, навіть якщо в них є працездатні непрацюючі особи, які не сплачували ЄСВ, а також для родин внутрішньо переміщених осіб, які, внаслідок переміщення, не працювали або не сплачували ЄСВ [66]. Допомога малозабезпеченим призначається тим родинам, у яких сукупний дохід не перевищує рівень прожиткового мінімуму для сім'ї [66]. Допомога розраховується як різниця рівнем забезпечення прожиткового мінімуму для сім'ї та її середньомісячним сукупним доходом [66].

Даного виду підтримки може бути цілком достатньо на час війни, але після закінчення війни пропонується створити вид фінансової допомоги виключно для українських вимушених біженців які перебувають за кордоном. Ця допомога повинна надаватися українським вимушеним біженцям які повернуться з-за кордону до України, як дітям так і дорослим, які не мають роботи в незалежності від працездатності. Фінансова допомога повинна бути в розмірі 50% від мінімальної заробітної плати та надаватися строком на три місяці. Наприклад, якщо б війна закінчилася вже найближчим часом, і було запроваджено даний вид допомоги, то сім'я в складі дружини, чоловіка та дитини які повернулися з-за кордону до України, могли б отримати при розмірі мінімальної заробітної плати яка повинна бути з 1 квітня 2024 року розміром 8 тис. грн [62], по 4 тис. грн на особу, в місяць це 12 тис. грн, а за три місці це 36 тис. грн. Ця допомога буде в будь-якому випадку хорошою фінансовою підтримкою громадян на перший час.

На сайті «Урядовий портал» зазначається, що для того щоб сприяти поверненню українців до економічно незалежного та самостійного життя,

виплати для малозабезпечених поєднуються з інструментами стимулювання до працевлаштування [66]. Якщо в родині ВПО чи мігрантів, котрі повертаються, є працездатні особи які не мають роботи, після призначення допомоги малозабезпеченим вони мають протягом двох місяців після призначення допомоги сприяти своїй економічній самостійності, мається на увазі, що вони мають працевлаштуватися або стати на облік в Державному центрі зайнятості де їм допоможуть знайти роботу, або ж за потреби пройти перенавчання та перекваліфікацію [66].

Також пропонується разом з пропонованою фінансовою підтримкою сприяти поверненню громадян України, які повернуться з-за кордону після закінчення війни, до економічно незалежного та самостійного життя за алогічним способом, як наведено вище. Тобто, пропонується встановити умову, що працездатні громадяни які отримали даний вид фінансової допомоги мають на протязі одного місяця після призначення допомоги знайти собі роботу або стати на облік до Державного центру зайнятості де їм допоможуть знайти роботу, або за потреби пройти перенавчання та перекваліфікацію.

Другою пропозицією для влади України щодо економічного стимулювання державою українських біженців повертатися до України з-за кордону є компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштовану особу з числа вимушених українських мігрантів які повернуться до України з-за кордону після завершення війни.

В підрозділі 1.3 даної роботи було зазначено про механізм компенсації роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб. Компенсація витрат роботодавцю надається у розмірі мінімальної заробітної плати, установленної законом, або обчисленої з неї відповідної суми у визначених випадках, загальна тривалість надання компенсації витрат не перевищує трьох місяців, а для осіб з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб не перевищує шести місяців [36].

Пропонується після завершення війни запровадити такий самий механізм компенсації роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштовану особу, тільки з числа українських вимушених мігрантів, які повернуться з-за кордону до України. Тобто, після завершення війни роботодавцям буде надаватися компенсація у розмірі мінімальної заробітної плати, чи обчисленої з неї відповідної суми у визначених випадках, компенсація витрат буде видаватися на протязі трьох місяців, а для осіб з інвалідністю з числа українських вимушених мігрантів, які повернуться з-за кордону до України, на протязі шести місяців. Даний механізм пропонується запровадити на 2-3 роки після завершення війни. Механізм можливо буде, за необхідності, підкорегувати під умови того часу в який він буде запроваджений зі збереженням головних принципів.

Третьою пропозицією для влади України щодо економічного стимулювання державою українських біженців повертатися до України з-за кордону, є на протязі трьох років після завершення війни в Україні зниження розміру Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників з числа вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», в редакції від 29 січня 2024 року, єдиний внесок встановлено у розмірі 22%, пропонується знизити цей відсоток до 11% на протязі трьох років після завершення війни в Україні за працівників з числа вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни [68].

На сайті «Головне управління ДПС у Київській області» опубліковано новину, що розміри Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування (далі – ЄВ) з 1 квітня 2024 року будуть такими: мінімальний ЄВ – 1,76 тис. грн за місяць (22% від мінімальної зарплати 8 тис. грн); максимальний ЄВ – 26,4 тис. грн за місяць (22% від 15 мінімальних зарплат) [69]. Наприклад, якщо війна закінчиться найближчим часом, і буде

запроваджено дану пропозицію, то з 1 квітня 2024 року за працівників з числа вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни, мінімальний ЄВ буде становити – 880 грн (11% від мінімальної зарплати 8 тис. грн), а максимальний ЄВ – 13,2 тис. грн за місяць (11% від 15 мінімальних зарплат).

Друга та третя пропозиції в даній роботі несуть в собі економічні вигоди для роботодавців які приймуть на роботу працівників саме з числа вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни. Тобто це стимулюватиме роботодавців працевлаштовувати українських вимушених мігрантів, які повернуться після завершення війни з-за кордону до України. Як зазначено вище в даному підрозділі цієї роботи, однією з головних умов повернення українських вимушених мігрантів назад до України є наявність роботи, друга та третя пропозиції якраз і підвищують шанси мігрантів працевлаштуватися в Україні після повернення.

Четвертою пропозицією для влади України щодо економічного стимулювання державою українських біженців повертатися до України з-за кордону є запровадження знижок на навчання в закладах вищої освіти України для вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни.

Пропонується надавати українським вимушеним мігрантам, які повернуться з-за кордону до України після завершення війни, знижки на навчання на контрактній основі в закладах вищої освіти України, за таким принципом:

– для здобуття освітнього ступеня молодший бакалавр надавати знижку в розмірі 35%, тобто необхідно сплачувати за один семестр лише 65% від його вартості;

– для здобуття освітнього ступеня бакалавр надавати знижку в розмірі 30%, тобто необхідно сплачувати за один семестр лише 70% від його вартості;

– для здобуття освітнього ступеня магістр надавати знижку в розмірі 25%, тобто необхідно сплачувати за один семестр лише 75% від його вартості.

Також, можна надавати трохи більші знижки, десь на 5-10%, для навчання на контрактній основі в закладах вищої освіти України, які здійснюють навчання за тими видами діяльності, за якими спостерігається найбільший дефіцит кадрів.

Дана пропозиція може привабити повертатися вимушених українських біженців з-за кордону після закінчення війни в Україні, особливо молодих людей та їхніх батьків, адже отримання освіти в Україні стане більш доступним, дешевшим.

Відсотки знижок можливо підкорегувати в залежності від умов які будуть на час їх запровадження, але при цьому варто враховувати, що вони повинні бути максимально привабливими як для мігрантів так і для закладів вищої освіти.

П'ятою пропозицією для влади України щодо економічного стимулювання державою українських біженців повертатися до України з-за кордону є оплата державою частини вартості оренди житла та комунальних послуг в перші два роки після закінчення війни в Україні за українських вимушених мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни, які втратили власне житло внаслідок війни.

Звісно, для реалізації даної пропозиції необхідно розробити механізм оплати частини вартості оренди житла та комунальних послуг, яким буде передбачено максимальну вартість оренди житла та яку саме частину оплати візьме на себе держава, а також ліміти споживання комунальних послуг та яку частину їх вартості буде сплачено державою.

Шостою пропозицією для влади України щодо економічного стимулювання державою українських біженців повертатися до України з-за кордону є кредит на житло для осіб з числа українських біженців, які повернуться до України після війни, які втратили житло в наслідок війни.

В даний час існує програма кредитування житла «Оселя», ініційована Президентом України [70]. Програмою передбачається фіксована ставка 3% [70]. Але, як зазначено на сайті програми «Оселя», вона створена лише для: військовослужбовців за контрактом, медичних працівників, педагогічних працівників, наукових та науково-педагогічних працівників [70].

В даному підрозділі пропонується після закінчення війни в Україні розробити програму яка б передбачала кредит на житло саме для українських вимушених біженців, які повернуться з-за кордону до України, у яких зруйновано житло в наслідок повномасштабного вторгнення. Головною особливістю програми повинна бути можливість часткової виплати кредиту за рахунок держави. Необхідно розробити механізм надання кредиту, який буде враховувати можливості осіб яким він надається щодо його виплати, від чого буде залежати чи буде держава частково платити за кредит чи ні, а також розмір державної допомоги в разі її надання щодо виплати кредиту. Держава повинна допомогти особам які мають найменшу платоспроможність щодо виплати кредиту.

Як зазначено вище в даному підрозділі, однією з головних умов повернення українських вимушених мігрантів назад до України є вирішення житлового питання, п'ята та шоста пропозиції якраз і є тими можливими рішеннями.

Отже, в даному підрозділі наведено загалом шість пропозицій для влади України щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України. Всі ці пропозиції передбачають вживання заходів саме після завершення війни, адже завершення війни є однією з головних умов повернення українських вимушених мігрантів назад до України, більшість біженців готова повернутися тільки так.

В даному підрозділі для влади України щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України було наведено саме такі пропозиції:

– фінансова підтримка осіб які повернуться до України після закінчення війни, у розмірі 50% від мінімальної заробітної плати, яка надаватиметься на протязі трьох місяців;

– компенсація роботодавцю витрат на оплату праці, механізм якої пропонується запровадити на 2-3 роки після завершення війни, за працевлаштовану особу з числа вимушених українських мігрантів які повернуться до України з-за кордону після завершення війни;

– на протязі трьох років після завершення війни в Україні пропонується знизити з 22% до 11% розмір Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників з числа вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни;

– знижки на навчання в закладах вищої освіти України для вимушених українських мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни;

– оплата державою частини вартості оренди житла та комунальних послуг в перші два роки після закінчення війни в Україні за українських вимушених мігрантів, які повернуться до України з-за кордону після завершення війни, які втратили власне житло внаслідок війни;

– кредит на житло, з можливістю сплати державою частини кредиту, для осіб з числа українських біженців, які повернуться до України після війни, які втратили житло в наслідок війни.

Варто зазначити, що успіх всіх запропонованих в даному підрозділі економічних стимулів досить сильно залежить від проінформованості українських громадян за кордоном про ці заходи підтримки. В першу чергу необхідно створити окремі сайти чи розмістити інформацію про допомогу на сайті «Дія». Там необхідно максимально просто та зрозуміло викласти суть кожного окремого заходу підтримки, описати умови, вимоги та критерії. Далі необхідно розповсюдити інформацію максимально точно та швидко донісши її українським громадян за кордоном, наприклад, у вигляді новин на сторінках соціальних мереж та групах в месенджерах, через телебачення та

сайти новин, за допомогою міжнародних організацій таких як Міжнародна організація з міграції.

3.2 Пропозиції щодо зменшення дефіциту кадрів на ринку праці у областях України

В даному підрозділі сформовано пропозиції для влади областей в яких спостерігається дефіцит кадрів на зареєстрованому ринку праці України, щодо зменшення дефіциту кадрів.

Згідно з результатами проведеного аналізу в підрозділі 2.2 даної роботи, у 2023 році у Львівській області, місті Київ, Волинській та Тернопільській областях було зареєстровано у Державній службі зайнятості більше вакансій ніж безробітних, тобто в цих областях (та місті) спостерігається дефіцит кадрів.

Загалом пропонується для влади областей де спостерігається дефіцит кадрів на зареєстрованому ринку праці України, а саме для влади Львівської області, Волинської та Тернопільської областей, збільшити привабливість внутрішньої трудової міграції в область з інших областей України.

Для того щоб збільшити привабливість трудової міграції з інших областей до області де спостерігається дефіцит кадрів, перше, що пропонується – це зниження податку на доходи фізичних осіб в областях де спостерігається дефіцит кадрів.

Згідно з 167 статтею Податкового Кодексу України, в редакції від 29 січня 2024 року, ставка податку становить 18%, пропонується зменшити цю ставку, наприклад до 9% для осіб з числа внутрішніх трудових мігрантів з іншої області, які працевлаштовуються в області, де спостерігається дефіцит кадрів, з визначеної дати на термін 1-2 роки [43]. Таким чином працевлаштовані трудові внутрішні мігранти зможуть отримувати більшу заробітну плату на протязі 1-2 років.

Другою пропозицією щодо збільшення привабливості області, де спостерігається дефіцит кадрів, є створення гуртожитків для внутрішніх трудових мігрантів з інших областей.

Пропонується, щоб влада області збудувала нові будинки чи виділила вже існуючі будинки, звісно за необхідності привівши їх до належного стану та умов життя, для створення гуртожитків для внутрішніх трудових мігрантів. Оплата за проживання в гуртожитках повинна бути значно меншою ніж оплата за оренду окремої квартири чи будинку. Оплату за комунальні послуги варто покласти на внутрішніх трудових мігрантів які будуть проживати в гуртожитках, а за можливості влада області може розробити та запровадити систему знижок та пільг за оплату комунальних послуг. Таким чином, внутрішні трудові мігранти матимуть можливість значно зекономити на оплаті за житло покращивши власне фінансове благополуччя.

Третьою пропозицією щодо збільшення привабливості області, де спостерігається дефіцит кадрів, є покращення владою області умов та якості надання освітніх та медичних послуг в області.

Пропонується покращити умови та якість надання освітніх та медичних послуг шляхом збільшення урядом області фінансування освітніх та медичних закладів, і не лише в обласному центрі, а й в інших населених пунктах області.

Це привабить мешканців інших областей переміститися в ту область де вони зможуть отримати у разі потреби якісну медичну допомогу, а також їхні діти зможуть отримати якісну освіту.

Четвертою пропозицією щодо збільшення привабливості області, де спостерігається дефіцит кадрів, є покращення владою області якості доріг які сполучають усі населені пункти області та покращення чи створення постійного транспортного сполучення між населеними пунктами області.

Таким чином, внутрішні трудові мігранти матимуть змогу жити не обов'язково в тому населеному пункті де розташована їх робота, а в іншому

населеному пункті за потреби чи власного бажання. Також це покращить доступ жителів області до наявної роботи яка пропонується в іншому населеному пункті.

П'ятою пропозицією щодо збільшення привабливості області, де спостерігається дефіцит кадрів, є проведення владою області масштабної рекламної кампанії по всій території України.

Пропонується провести масштабну рекламну кампанію по всій території України з метою зарекламувати область, її головні переваги та наявні можливості, щоб жителі інших областей були як можна найбільше проінформовані. Перевагами є і пропозиції з даної роботи стосовно даного питання, а також й інші, як наприклад, це може бути наявність заповідників в області, хороші екологічні показники.

Рекламу можна просувати на телебаченні та в інтернеті, радіо та друкованих виданнях. Також варто створити спеціальний сайт де буде розміщено інформацію про переваги та можливості в області, а також будуть постійно публікуватися новини області, бажано позитивні.

Отже, в даному підрозділі було наведено такі пропозиції щодо збільшення привабливості внутрішньої трудової міграції з інших областей для влади областей, в яких спостерігається дефіцит кадрів:

- зниження податку на доходи фізичних осіб;
- створення гуртожитків для внутрішніх трудових мігрантів з інших областей;
- покращення урядом області умов та якості надання освітніх та медичних послуг в області;
- покращення урядом області якості доріг які сполучають усі населені пункти області та покращення чи створення постійного транспортного сполучення між населеними пунктами області;
- проведення урядом області масштабної рекламної кампанії по всій території України.

Пропозиції щодо зменшення дефіциту кадрів в областях де вони спостерігається цілком відповідають механізму та методам державного регулювання ринку праці про який зазначено в підрозділі 1.2 даної роботи.

Також додатково в даному підрозділі сформовано пропозицію для підприємств, організацій, установ щодо залучення персоналу, які здійснюють свою підприємницьку діяльність у тих областях та за тими видами економічної діяльності, де спостерігається дефіцит кадрів на зареєстрованому ринку праці України.

На початку даного підрозділу вже було зазначено області, де спостерігається дефіцит кадрів у 2023 році, це Львівська область, місто Київ, Волинська та Тернопільська області.

Згідно з результатами аналізу проведеного підрозділі 2.2 даної роботи, дефіцит кадрів у 2022 році спостерігається за такими видами економічної діяльності, як: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами. У 2023 році дефіцит кадрів спостерігається за 8 видами економічної діяльності. Серед видів економічної діяльності за якими спостерігається дефіцит кадрів як у 2023 році так і у 2022 році є: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами.

Отже, для підприємств, організацій та установ які діють у областях де спостерігається дефіцит кадрів, а саме Львівська, Волинська та Тернопільська області, а також які діють за видами економічної діяльності де спостерігається дефіцит кадрів, у 2023 році це наприклад освіта, щодо залучення персоналу пропонується у вакансіях встановлювати та постійно втримувати конкурентоспроможну заробітну плату.

Дана пропозиція допоможе підприємствам, організаціям та установам приваблювати претендентів саме на їхню вакансію.

При встановленні конкурентоспроможної заробітної плати у вакансіях, підприємствам, організаціям та установам необхідно орієнтуватися та враховувати середній рівень заробітної плати у області де діє підприємство,

організація, установа, а також безпосередньо за видом економічної діяльності за яким здійснює діяльність підприємство, організація, установа.

Наприклад, за таким видом економічної діяльності як освіта, згідно з даними наведеними у (додаток Е) середній розмір заробітної плати у вакансіях на 1 січня 2024 року становить 8,067 тис. грн. Згідно з проведеним аналізом у підрозділі 2.3 даної роботи, даний середній розмір заробітної плати у вакансіях зменшився порівняно з розміром на 1 січня 2023 року на 88 грн. Даний вид економічної діяльності є одним з чотирьох видів за якими розмір середньої заробітної плати у вакансіях на 1 січня 2024 року зменшився порівняно з розміром на 1 січня 2023 року. Також даний вид економічної діяльності є серед видів де спостерігається один з найнижчих розмірів середньої заробітної плати у вакансіях як на 1 січня 2024 року так і на 1 січня 2023 року. Тобто, установам які діють за таким видом економічної діяльності як освіта, потрібно при встановленні у вакансіях конкурентоспроможної заробітної плати враховувати ці всі нюанси та встановлювати більш високу та привабливу заробітну плату відносно даного виду економічної діяльності, а також відносно інших видів економічної діяльності.

Згідно з аналізом проведеним в підрозділі 2.3 даної роботи, у період 2019-2023 років розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України у третьому кварталі кожного наступного року в порівнянні з попереднім третім кварталом минулого року збільшувався. Також згідно з проведеним аналізом в підрозділі 2.3 даної роботи, у період 2019-2023 років спостерігається підвищення мінімальної заробітної плати у кожному році за виключенням 2023 року коли підвищення не відбулося, також підвищено рівень мінімальної заробітної плати з 1 січня 2024 року, а наступне підвищення повинно відбутися з 1 квітня 2024 року.

Як видно з вищенаведеної інформації, рівень середньомісячної заробітної плати в середньому по економіці України та мінімальної заробітної плати в Україні майже постійно зростає, тому, також при

встановленні конкурентоспроможної заробітної плати у вакансіях, підприємствам, організаціям та установам необхідно постійно орієнтуватися на середньомісячну заробітну плату в середньому по економіці України та мінімальну заробітну плату в Україні, та постійно підтримувати її на відповідному рівні.

3.3 Пропозиції щодо зменшення дефіциту вакансій на ринку праці у областях України

В даному підрозділі сформовано пропозиції для влади областей в яких спостерігається дефіцит вакансій на зареєстрованому ринку праці України, щодо зменшення дефіциту вакансій.

Згідно з результатами проведеного аналізу в підрозділі 2.2 даної роботи, у 2022 році у всіх областях України та місті Київ, а у 2023 році у 21 області, було зареєстровано в Державній службі зайнятості більше безробітних осіб ніж вакансій, тобто у ці періоди спостерігається дефіцит вакансій. У 2023 році як і у 2022 році Харківська, Дніпропетровська та Запорізька області є серед областей де спостерігається найбільший дефіцит вакансій. У 2023 році також один з найбільших дефіцит вакансій спостерігається у Миколаївській області.

Для влади областей у яких спостерігається дефіцит вакансій на зареєстрованому ринку праці України, а особливо де спостерігається найбільший дефіцит вакансій, у 2023 році це Харківська, Дніпропетровська, Запорізька та Миколаївська області, для зниження дефіциту вакансій перше, що пропонується це зменшення базової (основної) ставки податку на прибуток підприємств які здійснюють свою підприємницьку діяльність у цих областях.

Згідно з 136 статтею Податкового Кодексу України, в редакції від 29 січня 2024 року, базова (основна) ставка податку становить 18%,

пропонується зменшити цю ставку, наприклад до 10%, для підприємств які розпочнуть свою діяльність в той області, де спостерігається дефіцит вакансій з визначеної дати на термін 1-2 роки [43]. Таким чином підприємствам які розпочнуть здійснювати свою діяльність в області, в якій знижено податок, доведеться сплачувати менший податок на прибуток на протязі 1-2 років, що може собою привабити створення нових підприємств та відповідно нових робочих місць в областях де спостерігається найбільший дефіцит вакансій.

Також для влади областей у яких спостерігається дефіцит вакансій, пропонується знизити розмір Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників.

Згідно зі статтею 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», в редакції від 29 січня 2024 року, єдиний внесок встановлено у розмірі 22% [68]. Пропонується знизити розмір єдиного внеску, наприклад, до 15%, за працівників які працюють на підприємствах, які здійснюють свою діяльність в області де спостерігається дефіцит вакансій, на термін 2-3 роки. Таким чином, підприємства будуть сплачувати за працівників менший податок, що в свою чергу надасть можливість підприємствам створити більше робочих місць, тобто більше вакансій.

Ще однією пропозицією для влади областей у яких спостерігається дефіцит вакансій, є створення нових робочих місць в державних установах та підприємствах. Таким чином влада може створити додаткові робочі місця тим самим покращити ситуацію в області.

Отже, в даному підрозділі було наведено такі пропозиції для влади областей у яких спостерігається найбільший дефіцит вакансій:

- зменшення базової (основної) ставки податку на прибуток підприємств на визначених умовах;
- зниження розміру Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників на визначених умовах;

– створення нових робочих місць в державних установах та підприємствах.

Варто зауважити, що збільшення кількості вакансій прямо сприяє зменшенню такого соціально-економічного явища як безробіття. Згідно з результатами аналізу проведеного в підрозділі 2.1 даної роботи, чисельність безробітних перевищує кількість вакансій на зареєстрованому ринку праці України на протязі 2019-2023 років.

В підрозділі 1.1 даної роботи було зазначено, що досить великою є кількість наслідків від безробіття, загалом вони поділяються на: економічні, як наприклад, зменшення податкових надходжень до бюджету; соціальні, як наприклад, формуванні прошарку осіб з суперечною соціальним нормам та цінностям поведінкою; та моральні, як наприклад, психологічні травми та стреси у людей.

Пропозиції щодо зменшення дефіциту вакансій в областях де вони спостерігається цілком відповідають механізму та методам державного регулювання ринку праці про який зазначено в підрозділі 1.2 даної роботи.

Висновки до розділу 3

Отже, даному розділі було наведено шість пропозицій для влади України щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України, всі вони передбачають виживання заходів після закінчення війни в Україні, це: фінансова підтримка біженців; компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштовану особу з числа вимушених біженців; зниження розміру Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників з числа вимушених українських мігрантів; запровадження знижок на навчання в закладах вищої освіти України; оплата державою частини

вартості оренди житла та комунальних послуг; кредит на житло для осіб з числа українських біженців з можливістю сплати державою частини кредиту.

Для того щоб зменшити дефіцит кадрів на ринку праці в областях де спостерігається найбільший дефіцит кадрів, було запропоновано владі таких областей, а саме для влади Львівської області, Волинської та Тернопільської областей, збільшити привабливість внутрішньої трудової міграції в область з інших областей, для цього було сформовано такі пропозиції, як: зниження податку на доходи фізичних осіб; створення гуртожитків для внутрішніх трудових мігрантів з інших областей; покращення урядом області умов та якості надання освітніх та медичних послуг в області; покращення урядом області якості доріг які сполучають усі населені пункти області та покращення чи створення постійного транспортного сполучення між населеними пунктами області; проведення урядом області масштабної рекламної кампанії по всій території України.

Також додатково сформовано пропозицію щодо залучення кадрів для підприємств, організацій та установ які діють у областях де спостерігається дефіцит кадрів, а також які діють за видами економічної діяльності де спостерігається дефіцит кадрів, згідно з якою у вакансіях необхідно встановлювати та постійно втримувати конкурентоспроможну заробітну плату.

Для того щоб зменшити дефіцит вакансій на ринку праці в областях, де спостерігається найбільший дефіцит вакансій, для влади 21 області, а особливо для влади областей де спостерігається найбільший дефіцит вакансій, у 2023 році це Харківська, Дніпропетровська, Запорізька та Миколаївська області, пропонується: зменшення базової (основної) ставки податку на прибуток підприємств на визначених умовах; зниження розміру Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників на визначених умовах; створення нових робочих місць в державних службах, установах та підприємствах.

ВИСНОВКИ

Загальні висновки, одержані в результаті дослідження, такі:

Розглянуто різні визначення поняття безробіття, в результаті чого було сформовано загальне визначення, згідно з яким безробіття – це соціально-економічне явище за якого частина людей, тобто безробітні, здійснюють активний пошук роботи та не можуть її знайти через недостатність відповідної роботи. Було зазначено 22 існуючі види безробіття за шістьма критеріями, як наприклад, за повнотою обліку є офіційне (zareєстроване) та реальне безробіття. Існує досить велика кількість можливих причини безробіття, загалом зазначено 17 можливих причин, це наприклад, структурні зміни в економіці, зміни в демографічній структурі населення. Також існує досить велика кількість можливих наслідків від безробіття, загалом зазначено 11 наслідків, які поділяються на: економічні, наприклад, зменшення податкових надходжень до бюджету; соціальні, наприклад, формуванні прошарку осіб з суперечною соціальним нормам та цінностям поведінкою; моральні, наприклад, формуванні прошарку осіб з суперечною соціальним нормам та цінностям поведінкою. Зайнятість, відповідно до законодавства, – це діяльність осіб яка є не забороненою законодавством, яка спрямована на задоволення особистих та суспільних потреб з метою отримання винагороди у грошовій чи іншій формі. Було зазначено 21 вид зайнятості за шістьма класифікаційними ознаками, наприклад, за характером діяльності є економіко-господарська, службова та соціальна зайнятість.

Основні положення щодо державної політики на ринку праці України закріплені у Конституції України, у Законах України «Про зайнятість населення», «Про оплату праці», «Про оренду землі», «Про особисте селянське господарство», «Про охорону праці», Кодексі законів про працю України, Земельному кодексі України, Господарський кодекс України.

Основні функції регулювання ринку праці на державному рівні полягають у: забезпеченні працевлаштування безробітних чи їхньої перепідготовки; забезпеченні безробітних необхідною інформацією; здійсненні належної оплати праці працівникам за свою працю; розробці та здійсненні фінансових механізмів державної політики стосовно ринку праці; дотриманні нормативно-правових норм. В роботі зазначено 30 методів та заходів державного регулювання ринку праці за дев'ятьма класифікаційними ознаками, наприклад, за змістом заходи економічного характеру, адміністративного характеру та змішані. Механізмами державного регулювання ринку праці є: правовий, організаційний та економічний. Україна ратифікувала більше 50 конвенцій Міжнародної організації праці.

Повномасштабне вторгнення РФ до України завдало нашій державі станом на червень 2022 року фізичних збитків на 97 млрд доларів. У 2022 році ВВП впав на 30,4%, спостерігався високий рівень інфляції в понад 20%, зазнали бідності 19,8% українців. Було втрачено до травня 2022 року 4,8 млн робочих місць, це 30% довоєнної зайнятості. З початку вторгнення 53% людей залишилися без роботи, третина підприємств припинило свою діяльність, 50% підприємств зменшило потужності. Малий та середній бізнес втратили 1,07 млн українців. З початку 24 лютого 2022 року кордон України перетнуло 19,505 млн осіб, на 31 березня 2023 року у світі зафіксовано 6,444 млн біженців з України. На 16 березня 2022 року налічувалось 6,477 млн внутрішньо переміщених осіб, на 23 вересня 2023 року 3,674 млн. Прогнозується за найгіршим сценарієм з урахуванням наслідків війни, що до 2024 року населення України скоротиться на 41%, до 24,3 млн, також прогнозується збільшення людей у віці 65 років та старше, зменшення працездатного населення (16-64 роки) та дітей (0-15 років). Для підтримки підприємництва під час війни нашою державою було запроваджено ряд таких рішень: впроваджено радикальну податкову реформу; запроваджено механізм компенсації роботодавцю витрат на оплату праці працівників з числа внутрішньо переміщених осіб; створено програму релокації;

впроваджено пільгове кредитування; спрощено систему нагляду контролю з боку державних органів, установ та організацій; запущено Урядову грантову програму для бізнесу від держави «єРобота»; створено Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану; створено Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні».

За результатами аналізу попиту та пропозиції на зареєстрованому ринку праці України у 2019-2023 роках було виявлено, що починаючи з 2020 року й по 2023 рік кількість зареєстрованих вакансій у Державній службі зайнятості з кожним роком зменшувалась, на протязі 2019-2023 років найменше вакансій зареєстровано у 2023 році, 329,436 тис. Найбільше безробітних зареєстровано у 2020 році, 1247,215 тис. осіб. З 2021 року й по 2023 рік кількість зареєстрованих безробітних з кожним роком стає все менше. У 2023 році було зареєстровано найменше безробітних, 483,245 тис. осіб. У 2019 році на зареєстрованому ринку праці України не вистачало претендентів на пропоновану роботу. У 2020-2023 роках не вистачало робочих місць.

За результатами аналізу попиту та пропозиції на зареєстрованому ринку праці України за областями та видами економічної діяльності у 2022-2023 роках було виявлено, що у 2022 році у всіх областях України та місті Київ включно спостерігається дефіцит вакансій. У 2023 році дефіцит кадрів спостерігається у Львівській області, місті Київ, Волинській та Тернопільській областях. В інших 21 області спостерігається дефіцит вакансій. Харківська, Дніпропетровська та Запорізька області у 2023 році як і у 2022 році є серед областей де спостерігається найбільший дефіцит вакансій. У 2022 році дефіцит кадрів спостерігається за двома видами економічної діяльності, а саме за: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами. За іншими 17 видами економічної діяльності спостерігається дефіцит вакансій. У 2023 році дефіцит кадрів спостерігається за 8 видами економічної діяльності, дефіцит вакансій за 11 видами. Серед видів економічної діяльності за якими спостерігається дефіцит кадрів у 2023 році

як і у 2022 році є: освіта; водопостачання, каналізація, поводження з відходами. Серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільший дефіцит вакансій у 2023 році як і у 2022 році є: державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; сільське, лісове та рибне господарство.

За результатами аналізу середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України у 2019-2023 роках було виявлено, що у кожному третьому кварталі наступного року в порівнянні третім кварталом попереднього року збільшувався розмір середньомісячної заробітної плати у середньому по економіці України. Найвищий розмір спостерігається у 2023 році, а саме 17,937 тис. грн, найнижчий у 2019 році, а саме 10,732 тис. грн. За результатами аналізу мінімальної заробітної плати у 2019-2023 роках включно з 2024 роком, було виявлено, що з 2020 року й по 2022 рік включно відбувалося підвищення мінімальної заробітної плати кожного року підряд, у 2023 році підвищення не відбулося, у 2024 році підвищення відбулося з 1 січня й відбудеться з 1 квітня. З 1 квітня 2024 року встановлено найвищий розмір мінімальної заробітної плати, а саме 8 тис. грн, найменший розмір спостерігається з 1 січня 2019 року, а саме 4,173 тис. грн. За результатами аналізу середньої заробітної плати у вакансіях за видами економічної діяльності станом на 1 січня 2023 року та станом на 1 січня 2024 року було виявлено, що серед видів економічної діяльності за якими спостерігається найбільший розмір середньої заробітної плати у вакансіях на 1 січня 2024 року як і на 1 січня 2023 року є інформація та телекомунікації, а серед видів де спостерігається найменший розмір є: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; тимчасове розміщування й організація харчування; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів.

Було розроблено шість пропозицій для влади України щодо економічного стимулювання державою повернення українських біженців з-за кордону до України, всі вони передбачають виживання заходів після

закінчення війни в Україні, це: фінансова підтримка біженців; компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за працевлаштовану особу з числа вимушених біженців; зниження розміру Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників з числа вимушених українських мігрантів; запровадження знижок на навчання в закладах вищої освіти України; оплата державою частини вартості оренди житла та комунальних послуг; кредит на житло для осіб з числа українських біженців з можливістю сплати державою частини кредиту.

Для зменшення дефіциту кадрів на ринку праці в областях де спостерігається найбільший дефіцит кадрів, для влади Львівської області, Волинської та Тернопільської областей, запропоновано збільшити привабливість внутрішньої трудової міграції в область з інших областей, для цього було сформовано такі пропозиції, як: зниження податку на доходи фізичних осіб; створення гуртожитків для внутрішніх трудових мігрантів з інших областей; покращення урядом області умов та якості надання освітніх та медичних послуг в області; покращення урядом області якості доріг які сполучають усі населені пункти області та покращення чи створення постійного транспортного сполучення між населеними пунктами області; проведення урядом області масштабної рекламної кампанії по всій території України.

Для зменшення дефіциту вакансій на ринку праці в областях, де спостерігається найбільший дефіцит вакансій, для влади 21 області, а особливо для влади областей де спостерігається найбільший дефіцит вакансій, у 2023 році це Харківська, Дніпропетровська, Запорізька та Миколаївська області, пропонується: зменшення базової (основної) ставки податку на прибуток підприємств на визначених умовах; зниження розміру Єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування за працівників на визначених умовах; створення нових робочих місць в державних службах, установах та підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козакова О.М., Забарна Е.М. Макроекономіка : підручник. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 428 с.
2. Калина А.В. Ринок праці (національний та міжнародний аспекти) : навч. посіб. Київ : МАУП, 2010. 216 с.
3. Економіка праці : навч. посіб. / Г.В. Назарова та ін.; за заг. ред. Г.В. Назарової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 330 с.
4. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. Дата оновлення: 14.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#top> (дата звернення: 20.11.2023).
5. Макаренко М.І., Семененко Т.О., Петрушенко Ю.М. Макроекономіка : підручник. Суми : СДУ, 2021. 307 с.
6. Павлюк Т.І. Ринок праці: теорія, методологія, практика : монографія. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 212 с.
7. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.11.2023).
8. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.11.2023).
9. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 р. № 161-XIV. Дата оновлення: 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text> (дата звернення: 22.11.2023).
10. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV. Дата оновлення: 15.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

11. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Дата оновлення: 01.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

12. Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю : Закон України від 04.11.2004 р. № 2150-IV. Дата оновлення: 01.01.2013 (втрата чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2150-15#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

13. Кодекс законів про працю України від 23.07.1996 р. № 322-08. Дата оновлення: 24.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

14. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Дата оновлення: 17.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

15. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

16. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. Дата оновлення: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#top> (дата звернення: 23.11.2023).

17. Цевух Ю.О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України : навч.-метод. посіб. Одеса : ОНУ ім. І.І. Мечникова, 2021. 140 с.

18. Конвенція МОП № 2 про безробіття 1919 року. Ратифікація від 04.02.1994 р. № 993_143. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143#Text (дата звернення: 23.11.2023).

19. Конвенція про оплачувані відпустки № 132 (переглянута у 1970 році). Ратифікація від 29.05.2001 р. № 993_022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022#Text (дата звернення: 23.11.2023).

20. Конвенція Міжнародної організації праці 1979 року № 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті. Ратифікація від 06.03.2008 р. № 993_025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_025/ed20080306#Text (дата звернення: 23.11.2023).

21. Конвенція МОП № 144 Тресторонні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм. Ратифікація від 17.12.1993 р. № 993_175. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_175#Text (дата звернення: 23.11.2023).

22. Конвенція МОП № 154 про сприяння колективним переговорам 1981 року. Ратифікація від 04.02.1994 р. № 993_006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006#Text (дата звернення: 23.11.2023).

23. Конвенція про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками № 156. Ратифікація від 22.10.1999 р. № 993_010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_010#Text (дата звернення: 23.11.2023).

24. Конвенція 1985 року про служби гігієни праці (Конвенція № 161). Ратифікація від 10.03.2010 р. № 993_042. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_042#Text (дата звернення: 23.11.2023).

25. Конвенція про приміщення для екіпажу на борту суден (додаткові положення) № 133. Ратифікація від 14.07.1993 р. № 993_058. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_058#Text (дата звернення: 23.11.2023).

26. Конвенція про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів № 159. Ратифікація від 06.03.2003 р. № 993_065. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_065#Text (дата звернення: 23.11.2023).

27. Pham T., Talavera O., Wu Z. Labor markets during war time: Evidence from online job advertisements. *Journal of Comparative Economics*. 2023. Pp. 1-18.

28. Drobiazko L. Transformation of Labor Market of Ukraine: Professional Qualifications Assessment. *SSP Modern Economics, State and Public Administration*. 2023. Volume 2 Issue 1. Pp. 1-11.

29. Kapinus O., Pylypchenko O., Kobets Y., Kiselyova E., Turenko V. Migration Problems on the European Continent Related to the War in Ukraine. *Review of Economics and Finance*. 2023. Vol. 21. № 1. Pp. 962-970.

30. Ukraine Refugee Situation. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 8.01.2024).

31. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення, Раунд 1, 16 березня 2022 р. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM%20IDP%20Estimates%20UKR%2016MAR2022_Round%201%20full%20report_UKR%20%281%29_1.pdf (дата звернення: 08.01.2024).

32. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення, Раунд 14, жовтень 2023 р. URL: https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R14_Displacement_ENG-UKR.pdf?iframe=true (дата звернення: 08.01.2024).

33. Kulu H., Christion S., Liu C., Mikolai J. The war, refugees, and the future of Ukraine's population. *Popul. Space Place*. 2023. №29:2656. Pp. 1-13.

34. Hordiienko Y., Prykhodko O. State Support of Entrepreneurial Activity During the War in Ukraine. *SSP Modern Economics, State and Public Administration*. 2022. Volume 1 Issue 1. Pp.1-10.

35. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 25.11.2023).

36. Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні :

Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 331-2022-п. Дата оновлення: 30.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.01.2024).

37. Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «ЄПідтримка» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 р. № 204-2022-р. Дата оновлення: 11.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2023).

38. Деякі питання надання допомоги в рамках Програми «ЄПідтримка» : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2021 р. № 1272-2021-п. Дата оновлення: 13.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1272-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).

39. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2022 р. № 246-2022-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.11.2023).

40. Платформа для релокації бізнесу в безпечні регіони. ДП «Прозорро. Продажі». URL: https://prozorro.sale/marketplace_landing-page/ (дата звернення: 08.01.2024).

41. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і 29 : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 р. № 312-2022-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).

42. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303-2022-п. Дата оновлення:

10.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.11.2023).

43. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 29.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 30.01.2024).

44. Підтримка бізнесу в умовах війни. «Дія. Бізнес». URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 08.01.2024).

45. Урядова програма безповоротних грантів для створення та розвитку власного бізнесу «єРобота». «єРобота». URL: <https://erobota.diia.gov.ua/#start> (дата звернення: 08.01.2024).

46. Послуги за програмою «єРобота». «Дія». URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/yerobota> (дата звернення: 08.01.2024).

47. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738-2022-п. Дата оновлення: 16.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n19> (дата звернення: 08.01.2024).

48. Деякі питання надання грантів для переробних підприємств : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 р. № 739-2022-п. Дата оновлення: 15.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2022-%D0%BF#n14> (дата звернення: 08.01.2024).

49. Президент підписав укази про утворення Ради з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану та Всеукраїнської економічної платформи «Зроблено в Україні». «Офіційне інтернет-представництво Президента України». URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-ukazi-pro-utvorennya-radi-z-pitan-pidtrim-88569> (дата звернення: 28.01.2024).

50. Про Раду з питань підтримки підприємництва в умовах воєнного стану : Указ Президента України від 26.01.2024 р. № 30/2024. URL:

<https://www.president.gov.ua/documents/302024-49565> (дата звернення: 28.01.2024).

51. Про Всеукраїнську економічну платформу «Зроблено в Україні» : Указ Президента України від 26.01.2024 р. № 31/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/312024-49569> (дата звернення: 28.01.2024).

52. Аналітична та статистична інформація. «Державний центр зайнятості». URL: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67> (дата звернення: 20.01.2024).

53. Костюк В.О., Мількін І.В., Славута О.І. Статистика : підручник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2023. 204 с.

54. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211-2020-п. Дата оновлення: 27.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p#Text> (дата звернення: 20.01.2024).

55. Сало Я.В., Желяскова Т.С. Вплив пандемії COVID-19 на ринок праці України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. Випуск 1 (34). С. 186-190.

56. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за квартал. «Державна служба статистики України». URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/snzp/snzp_ek/smzp_ek_u.htm (дата звернення: 23.01.2024).

57. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. Дата оновлення: 13.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text> (дата звернення: 23.01.2024).

58. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України від 14.11.2019 р. № 294-IX. Дата оновлення: 10.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#top> (дата звернення: 23.01.2024).

59. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX. Дата оновлення: 09.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення: 23.01.2024).

60. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 02.12.2021 р. № 1928-IX. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (дата звернення: 23.01.2024).

61. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України від 03.11.2022 р. № 2710-IX. Дата оновлення: 22.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20/ed20231022#Text> (дата звернення: 23.01.2024).

62. Про Державний бюджет України на 2024 рік : Закон України від 09.11.2023 р. № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> (дата звернення: 23.01.2024).

63. Ukraine: OCHA calls for end to the nearly two-year war. «ОСНА» URL: <https://www.unocha.org/news/ukraine-ocha-calls-end-nearly-two-year-war> (дата звернення: 24.01.2024).

64. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? «Info Sapiens». URL: <https://www.sapiens.com.ua/en/publication-single-page?id=280> (дата звернення: 24.01.2024).

65. Дослідження становища вимушених мігрантів з України за кордоном і їхніх планів щодо повернення в Україну. «Лабораторія законодавчих ініціатив». URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/ALI-Migrant-Ukr.pdf> (дата звернення: 24.01.2024).

66. ВПО та українські мігранти, які повертаються з-за кордону, зможуть отримувати допомогу малозабезпеченим родинам. «Урядовий портал». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vpo-ta-ukrainski-mihranty-iaki-povertaiutsia-z-za-kordonu-zmozhut-otrymuvaty-dopomohu-malozabezpechenym-rodynam> (дата звернення: 30.01.2024).

67. Деякі питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій осіб : Постанова Кабінету Міністрів України

від 26.01.2024 р. № 94-2024-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.01.2024).

68. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI. Дата оновлення: 29.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#top> (дата звернення: 30.01.2024).

69. З 1 січня 2024 року змінюються розміри мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму. «Головне управління ДПС у Київській області». URL: <https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/741073.html> (дата звернення: 30.01.2024).

70. «єОселя». «Дія». URL: <https://eoselia.diia.gov.ua/> (дата звернення: 30.01.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Формули та опис розрахунків аналітичних показників динаміки

№	Показники	Формули розрахунку показників	Опис розрахунку показників
1	Абсолютний приріст: - ланцюговий	$P_k - P_{k-1}$	Абсолютний приріст становить різницю між двома рівнями, тобто між (P_k) та (P_{k-1}) , й між (P_k) та (P_1) , один з яких взято за базу порівняння, тобто це (P_{k-1}) та (P_1) відповідно.
	- базисний	$P_k - P_1$	
2	Темп зростання, %: - ланцюговий	$\left(\frac{P_k}{P_{k-1}}\right) \times 100$	Темп зростання – це відношення двох рівнів, тобто (P_k) та (P_{k-1}) , а також (P_k) та (P_1) , один з яких взято за базу порівняння, це (P_{k-1}) та (P_1) відповідно. Якщо за базу порівняння береться попередній рівень, тобто (P_{k-1}) , то темпи зростання будуть ланцюговими, якщо береться початковий (базисний), тобто (P_1) , то отримують базисні темпи зростання.
	- базисний	$\left(\frac{P_k}{P_1}\right) \times 100$	
3	Темп приросту, %: - ланцюговий	$\left[\frac{(P_k - P_{k-1})}{P_{k-1}}\right] \times 100$	Темп приросту – це відношення абсолютного приросту, тобто це $(P_k - P_{k-1})$ та $(P_k - P_1)$, до попереднього рівня, це (P_{k-1}) або початкового рівня, це (P_1) . У першому випадку він є ланцюговим, а у другому він є базисним.
	- базисний	$\left[\frac{(P_k - P_1)}{P_1}\right] \times 100$	

Додаток Б

Кількість зареєстрованих вакансій та чисельність безробітних осіб за областями у 2022-2023 роках

№	Перелік областей	Кількість зареєстрованих вакансій				Чисельність зареєстрованих безробітних осіб				Дефіцит вакансій (-), дефіцит кадрів (+)	
		У 2022 році		У 2023 році		У 2022 році		У 2023 році		У 2022 році	У 2023 році
		Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	Тис.
1	м. Київ	28,7	7,2	26,6	8,1	46,7	5,4	20,2	4,2	-18,0	6,4
2	Вінницька	19,6	4,9	14,4	4,4	46,3	5,3	22,7	4,7	-26,7	-8,3
3	Волинська	16,6	4,2	15,0	4,6	23,4	2,7	13,6	2,8	-6,8	1,4
4	Дніпропетровська	39,9	10,1	29,5	9,0	80,5	9,3	45,5	9,4	-40,6	-16,0
5	Донецька	10,5	2,6	11,1	3,4	26,4	3,0	17,3	3,6	-15,9	-6,2
6	Житомирська	16,8	4,2	14,4	4,4	36,7	4,2	23,4	4,8	-19,9	-9,0
7	Закарпатська	8,4	2,1	6,1	1,9	17,5	2,0	10	2,1	-9,1	-3,9
8	Запорізька	8,9	2,2	4,6	1,4	39,1	4,5	20,2	4,2	-30,2	-15,6
9	Івано-Франківська	14,9	3,8	14,5	4,4	25,3	2,9	16,5	3,4	-10,4	-2,0
10	Київська	19,2	4,8	17,3	5,3	42,9	4,9	26	5,4	-23,7	-8,7
11	Кіровоградська	14,3	3,6	9,7	2,9	32,8	3,8	16,3	3,4	-18,5	-6,6
12	Луганська	1,8	0,5	0	0,0	10,2	1,2	4,5	0,9	-8,4	-4,5
13	Львівська	29	7,3	33,9	10,3	41,6	4,8	23,9	4,9	-12,6	10,0
14	Миколаївська	9,2	2,3	7,5	2,3	36,6	4,2	21,6	4,5	-27,4	-14,1
15	Одеська	21,0	5,3	14,8	4,5	37,9	4,4	22	4,6	-16,9	-7,2
16	Полтавська	21,2	5,3	15,7	4,8	48,7	5,6	24	5,0	-27,5	-8,3
17	Рівненська	17,0	4,3	14,2	4,3	30,9	3,6	19,9	4,1	-13,9	-5,7
18	Сумська	14,6	3,7	11,9	3,6	36,6	4,2	23,5	4,9	-22,0	-11,6
19	Тернопільська	10,2	2,6	11,0	3,3	21,7	2,5	10,1	2,1	-11,5	0,9
20	Харківська	18,3	4,6	17,2	5,2	54,3	6,3	33,9	7,0	-36,0	-16,7
21	Херсонська	2,4	0,6	1,1	0,3	15,5	1,8	9,0	1,9	-13,1	-7,9
22	Хмельницька	18,4	4,6	13,1	4,0	31,2	3,6	14,4	3,0	-12,8	-1,3
23	Черкаська	16,9	4,3	11,0	3,3	40,1	4,6	19,4	4,0	-23,2	-8,4
24	Чернівецька	8,7	2,2	6,4	1,9	15	1,7	8,1	1,7	-6,3	-1,7
25	Чернігівська	9,8	2,5	8,4	2,6	29,7	3,4	17,2	3,6	-19,9	-8,8
26	Усього	396,3	–	329,4	–	867,6	–	483,2	–	–	–

Додаток В

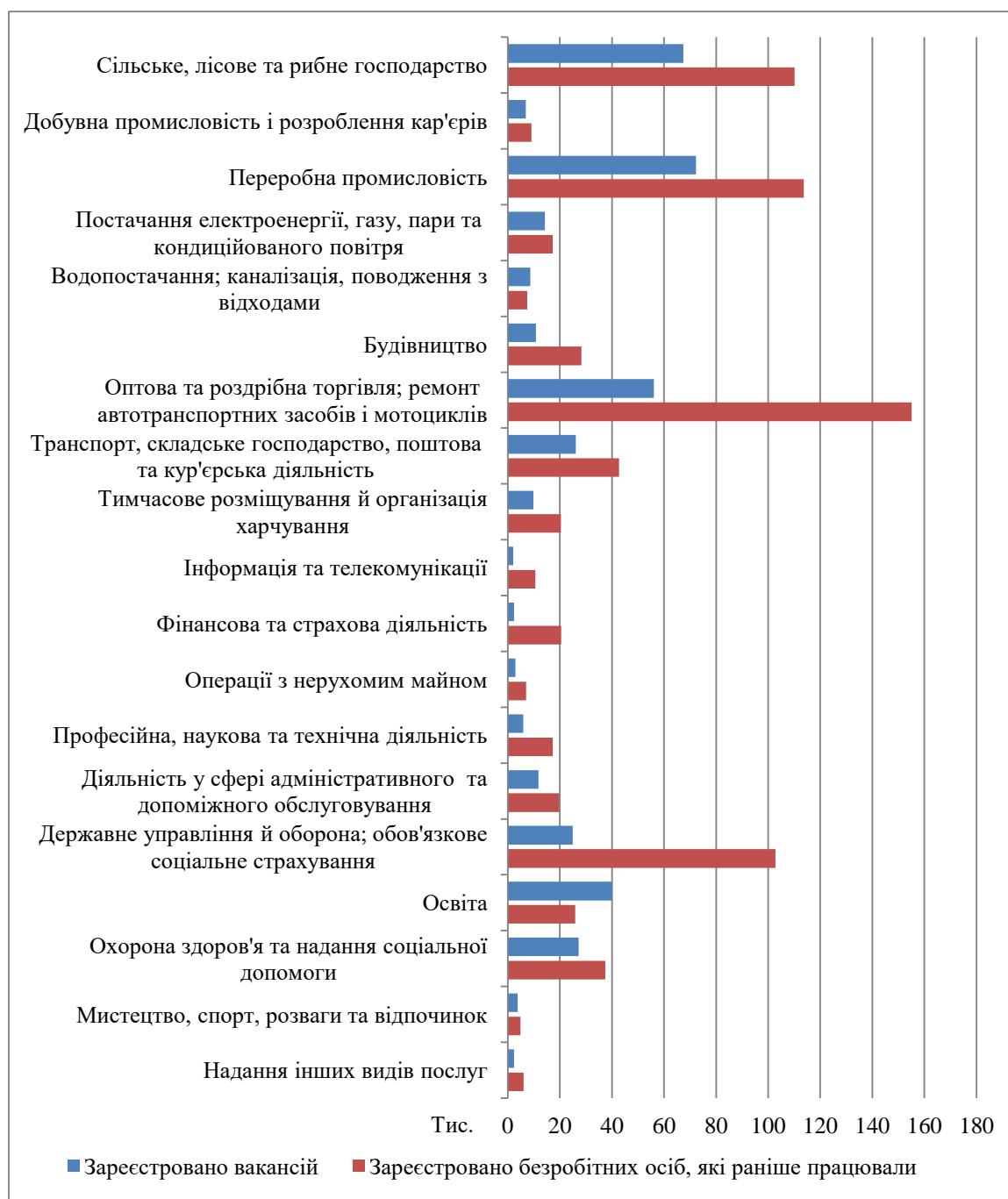
Кількість зареєстрованих вакансій та чисельність безробітних осіб, які раніше працювали, за видами економічної діяльності у 2022-2023 роках

№	Види економічної діяльності	Кількість зареєстрованих вакансій				Чисельність зареєстрованих безробітних осіб, які раніше працювали				Дефіцит вакансій (-), дефіцит кадрів (+)	
		У 2022 році		У 2023 році		У 2022 році		У 2023 році		У 2022 році	У 2023 році
		Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	%	Тис.	Тис.
1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Сільське, лісове та рибне господарство	67,4	17,0	29,5	9,0	110,1	14,6	42,5	11,1	-42,7	-13,0
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	6,9	1,7	5,5	1,7	9,1	1,2	5,0	1,3	-2,2	0,5
3	Переробна промисловість	72,3	18,2	57,7	17,5	113,7	15,0	58,8	15,4	-41,4	-1,1
4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	14,3	3,6	10,3	3,1	17,3	2,3	9,5	2,5	-3,0	0,8
5	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	8,7	2,2	8,9	2,7	7,5	1,0	4,8	1,3	1,2	4,1
6	Будівництво	10,8	2,7	7,5	2,3	28,3	3,7	9,5	2,5	-17,5	-2,0
7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	56,1	14,2	53,5	16,2	155,1	20,5	77,7	20,3	-99,0	-24,2
8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	26,1	6,6	22,1	6,7	42,7	5,6	25,9	6,8	-16,6	-3,8
9	Тимчасове розміщення й організація харчування	9,8	2,5	11,8	3,6	20,4	2,7	10,2	2,7	-10,6	1,6
10	Інформація та телекомунікації	2,1	0,5	1,5	0,5	10,6	1,4	4,8	1,3	-8,5	-3,3
11	Фінансова та страхова діяльність	2,4	0,6	2,0	0,6	20,5	2,7	9,7	2,5	-18,1	-7,7
12	Операції з нерухомим майном	3,0	0,8	2,7	0,8	7,0	0,9	3,5	0,9	-4,0	-0,8

Продовження додатка В

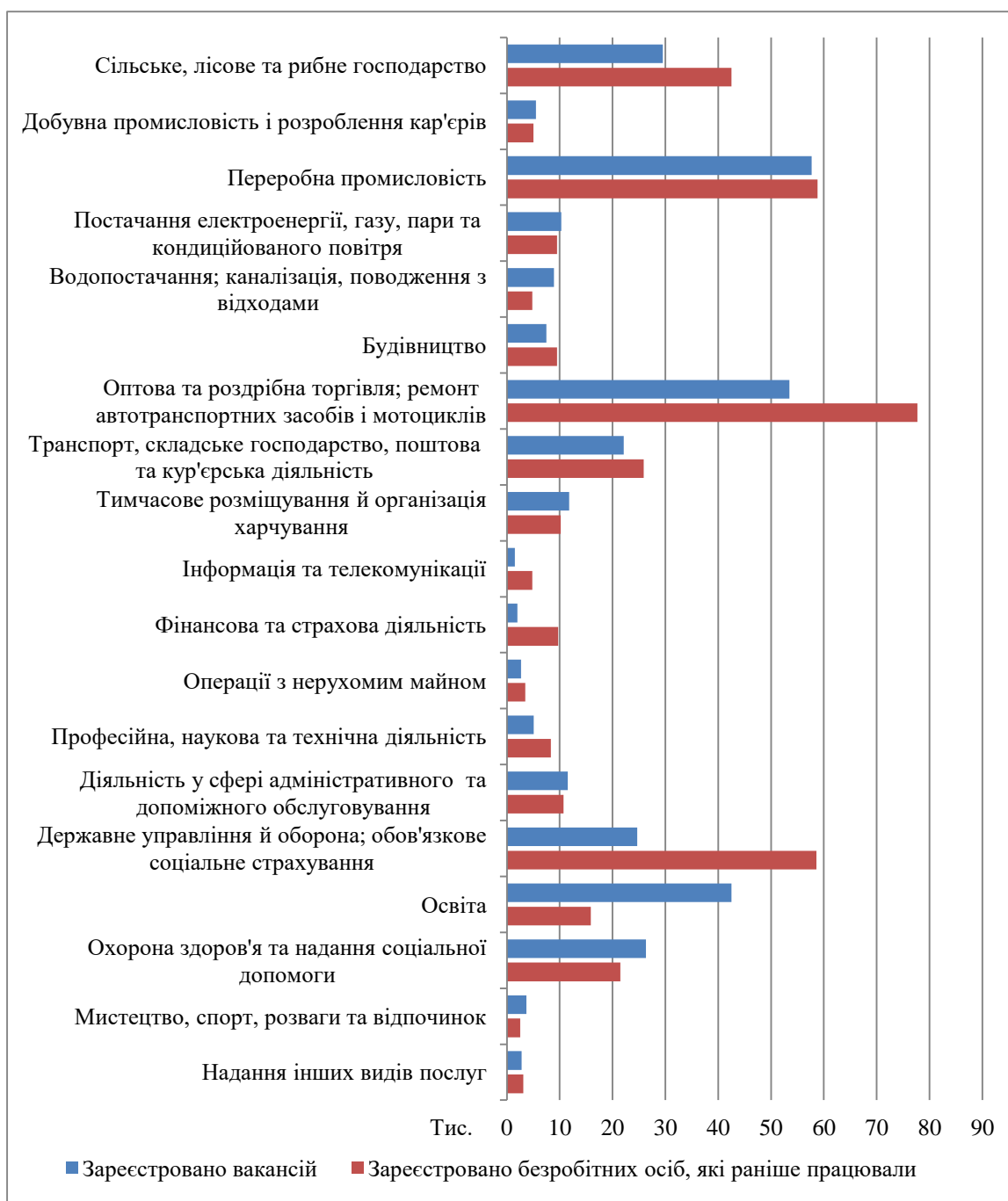
1	2	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
13	Професійна, наукова та технічна діяльність	6,0	1,5	5,1	1,5	17,3	2,3	8,3	2,2	-11,3	-3,2
14	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	11,8	3,0	11,5	3,5	19,8	2,6	10,7	2,8	-8,0	0,8
15	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	24,9	6,3	24,7	7,5	102,8	13,6	58,6	15,3	-77,9	-33,9
16	Освіта	40,2	10,1	42,5	12,9	25,9	3,4	15,9	4,2	14,3	26,6
17	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	27,2	6,9	26,3	8,0	37,5	5,0	21,5	5,6	-10,3	4,8
18	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3,8	1,0	3,7	1,1	4,9	0,6	2,5	0,7	-1,1	1,2
19	Надання інших видів послуг	2,4	0,6	2,8	0,9	6,1	0,8	3,1	0,8	-3,7	-0,3
20	Усього	396,3	–	329,4	–	756,6	–	382,6	–	–	–

Додаток Г

Кількість вакансій та чисельність безробітних осіб, які раніше працювали, на зареєстрованому ринку праці України у 2022 році за видами економічної діяльності

Додаток Д

Кількість вакансій та чисельність безробітних осіб, які раніше працювали, на зареєстрованому ринку праці України у 2023 році за видами економічної діяльності

Додаток Е

Середній розмір заробітної плати у вакансіях станом на 1 січня 2023 року та на 1 січня 2024 року

№	Вид економічної діяльності	Середній розмір заробітної плати у вакансіях по періодах, тис. грн		
		Станом на 1 січня 2023 року	Станом на 1 січня 2024 року	Відхилення станом на 1 січня 2024 року в порівнянні зі станом на 1 січня 2023 року
1	Сільське, лісове та рибне господарство	10,418	11,426	1,008
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	12,956	12,854	-0,102
3	Переробна промисловість	10,646	12,997	2,351
4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	11,189	12,004	0,815
5	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	11,061	12,558	1,497
6	Будівництво	11,641	13,449	1,808
7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	8,503	10,497	1,994
8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	10,865	11,322	0,457
9	Тимчасове розміщування й організація харчування	7,605	9,360	1,755
10	Інформація та телекомунікації	19,584	14,0	-5,584
11	Фінансова та страхова діяльність	11,044	26,377	15,333
12	Операції з нерухомим майном	8,926	10,501	1,575
13	Професійна, наукова та технічна діяльність	10,222	11,568	1,346
14	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	8,612	9,986	1,374
15	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	9,846	10,947	1,101
16	Освіта	8,155	8,067	-0,088
17	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	12,073	11,910	-0,163
18	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	8,364	8,643	0,279
19	Надання інших видів послуг	8,484	10,641	2,157
20	Середній розмір заробітної плати у вакансіях усього за період	10,084	11,558	1,474